

Lovforslag nr. L 78. Fremsat den 3. november 1999 af kulturministeren (Marianne Jelved, fg.)

Forslag

til

Lov om biblioteksvirksomhed

Kapitel 1

Folkebibliotekernes formål og virksomhed

§ 1. Folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger, tidsskrifter, lydbøger og andre egnede materialer til rådighed, så som musikbærende materialer og elektroniske informationsressourcer, herunder Internet og multimedier.

Stk. 2. Folkebibliotekerne skal bestræbe sig på at stille videogrammer til rådighed.

Stk. 3. Folkebibliotekerne formidler kommunal og statslig information og information om samfundsforhold i øvrigt.

§ 2. Folkebibliotekernes formål opfyldes gennem kvalitet, alsidighed og aktualitet ved udvælgelse af det materiale, der stilles til rådighed. Ved udvælgelsen må alene disse kriterier, ikke de i materialet indeholdte religiøse, moralske eller politiske synspunkter, være afgørende.

§ 3. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til, eventuelt i samarbejde med andre kommunalbestyrelser, at drive et folkebibliotek med afdelinger for børn og voksne. Kommunalbestyrelsen kan indgå overenskomst med en anden kommunalbestyrelse om hel eller delvis biblioteksbetjening.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal så vidt muligt

- 1) etablere biblioteksbetjening af de børn og voksne, der er afskåret fra selv at komme på biblioteket,
- 2) tilpasse bibliotekernes åbningstider til brugernes behov, og

3) oprette filialer eller iværksætte andre betjeningstilbud, hvor kommunens størrelse og karakter gør det hensigtsmæssigt.

Stk. 3. Lederen af et folkebibliotek skal have en relevant faglig baggrund.

Stk. 4. Kommunalbestyrelser kan nedsætte et biblioteksråd med henblik på samordning af biblioteksvirksomheden mellem flere kommuner.

§ 4. Kulturministeren kan efter forhandling med de kommunale parter fastsætte nærmere regler om folkebibliotekernes materialer og benyttelsen af disse. Reglerne kan blandt andet vedrøre indholdet af bibliotekernes materiale-samlinger, bibliotekernes mulighed for i særlige tilfælde at opkræve depositum for udlån samt deres mulighed for at begrænse udlån af materiale.

§ 5. Folkebibliotekerne står til rådighed for enhver for benyttelse på stedet og for udlån af materialer. Forpligtelsen til udlån vedrører de materialer, der er nævnt i § 1, stk. 1.

Stk. 2. Folkebibliotekerne skal gennem deltagelse i det almindelige lånesamarbejde søge at skaffe brugerne det materiale, som biblioteket ikke selv råder over.

§ 6. Folkebibliotekerne kan oprette og drive afdelinger i virksomheder og institutioner eller træffe aftale om biblioteksbetjening af sådanne.

Stk. 2. Udgifter til biblioteksbetjening af statslige, amtskommunale og andre institutioner, der ikke henhører under kommunerne, afholdes af institutionerne.

§ 7. Kommunens folkebiblioteker samarbejder med kommunens skolebiblioteker. Der be-

nyttes de samme katalogiseringssystemer mv. inden for folke- og skolebiblioteksområdet.

Kapitel 2

Statslige opgaver på biblioteksområdet

Statens opgaver

§ 8. Staten fremmer samarbejdet i biblioteksvæsenet og virker for, at brugerne gennem folkebiblioteket har adgang til de statslige og statsstøttede bibliotekers materialer, jf. §§ 9-18.

Centralbibliotekerne

§ 9. Centralbibliotekerne virker som overcentral for folkebibliotekerne ved at søge at fremskaffe materiale, i det omfang folkebibliotekerne ikke selv råder over materialet, jf. § 11.

§ 10. Kulturministeren afgør efter forhandling med de kommunale parter, hvilke folkebiblioteker der tillige skal virke som centralbiblioteker.

Stk. 2. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til, at bibliotekets materialer, personale og lokaler er af en sådan standard, at den særlige centralbiblioteksopgave kan løses på en forsvarlig måde.

§ 11. Kulturministeren indgår aftale om centralbiblioteksvirksomheden med den kommune, hvis folkebibliotek skal varetage denne funktion.

Stk. 2. Aftalen skal omfatte en beskrivelse af de opgaver, som centralbiblioteket varetager for den kreds af folkebiblioteker som betjenes. Aftalen skal indeholde en beskrivelse af de ydelser, som centralbiblioteket stiller vederlagsfrit til rådighed. Aftalen kan blandt andet vedrøre opgaver, der tager sigte på regional samordning inden for et afgrænset geografisk område og på at styrke den faglige kompetence i bibliotekerne.

§ 12. Staten afholder udgiften til centralbiblioteksvirksomheden.

Stk. 2. Statens bevilling til centralbibliotekerne fastsættes på de årlige finanslove.

De statslige biblioteker

§ 13. Staten driver en række biblioteker med henblik på betjening af læreanstalter, institutioner og forskningen.

Stk. 2. Et statsligt bibliotek står til rådighed for enhver for benyttelse på stedet samt udlån af materialer og deltager i bibliotekernes almindelige

lånesamarbejde, såfremt opgaven indgår i forudsætningen for bevillingen til biblioteket.

Stk. 3. Et bibliotek, der modtager tilskud fra staten, står til rådighed for enhver for benyttelse på stedet samt udlån af materialer og deltager i bibliotekernes almindelige lånesamarbejde, såfremt opgaven indgår i forudsætningen for tilskuddet til biblioteket.

Stk. 4. Kulturministeren fastsætter efter forhandling med vedkommende ministre nærmere regler om de statslige og statsstøttede bibliotekers forpligtelser, der er nævnt i stk. 2 og 3. Reglerne kan blandt andet vedrøre bibliotekernes mulighed for i særlige tilfælde at opkræve depositum for udlån samt deres mulighed for at begrænse udlån af materiale. Ved regelfastsættelsen vil der kunne tages hensyn til særlige forhold ved de enkelte biblioteker.

§ 14. Statsbiblioteket virker som overcentral for folkebibliotekerne ved

- 1) at stille bøger, tidsskrifter og andre egnede materialer til rådighed for folkebibliotekerne,
- 2) at formidle lån fra ind- og udland,
- 3) at fremskaffe materiale med særligt henblik på flygtninges og indvandreres behov til folkebibliotekerne og andre relevante institutioner samt
- 4) at varetage en central depotbiblioteksfunktion for folkebibliotekerne.

§ 15. Danmarks Blindebibliotek virker som overcentral for folkebibliotekerne ved at fremskaffe materiale til bibliotekerne med særligt henblik på informationsformidling til blinde, svagtsende, ordblinde og andre, der på grund af handicap er ude af stand til eller har vanskeligt ved at læse trykt tekst. Danmarks Blindebibliotek formidler lån fra ind- og udland i tilknytning til folkebibliotekernes betjening af den omtalte gruppe af brugere.

Stk. 2. Danmarks Blindebibliotek kan rådgive biblioteksvæsenet om forhold af betydning for betjeningen af gruppen af brugere, der er nævnt i stk. 1.

Øvrige statslige opgaver

§ 16. Staten afholder udgiften til udarbejdelse af nationalbibliografien, der indgår i den nationale fælles bibliotekskatalog.

Stk. 2. Staten bidrager til, at den nationale fælles bibliotekskatalog i videst muligt omfang stil-

les til rådighed for enhver ved adgang via Internet.

§ 17. Staten yder tilskud til det tyske mindretals biblioteker i Sønderjylland.

Stk. 2. Staten kan yde tilskud til biblioteksbetjening af andre særlige grupper.

Stk. 3. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om regnskabsaflæggelsen, revisionskompetencen og revisionens udførelse for tilskud, der udbetales i henhold til stk. 1. og 2. Kulturministeren kan indhente yderligere materiale fra tilskudsmodtagere til brug for Rigsrevisionen til en nøjere regnskabs gennemgang.

§ 18. Staten yder tilskud til udvikling inden for folke- og skolebiblioteksområdet.

Kapitel 3

Særlige bestemmelser

Folkebibliotekerne

§ 19. Lån af materialer fra folkebiblioteket og betjening på biblioteket er vederlagsfrit for brugeren, jf. dog §§ 20 og 29.

§ 20. Kommunen kan opkræve vederlag af brugerne for særlige serviceydelser, der er knyttet til folkebibliotekernes betjening, men som har en mere vidtrækkende karakter end benyttelse på stedet, udlån af materialer og almindelig vejledning. Kommunen kan desuden sælge viden, som er oparbejdet i folkebiblioteket i forbindelse med løsning af de almindelige biblioteksopgaver. Kommunen kan forarbejde og videreudvikle denne viden med henblik på salg. Salget skal tilrettelægges på en sådan måde, at det ikke påvirker varetagelsen af de almindelige biblioteksopgaver i et urimeligt omfang.

Stk. 2. Ydelser, der er nævnt i stk. 1, skal være udtrykkelig rekvireret af brugeren.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen fastsætter størrelsen af og opkrævningsformen for vederlaget for de ydelser, der er nævnt i stk. 1, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Såfremt ydelserne, der er nævnt i stk. 1, udbydes i konkurrence med private, skal priserne på ydelserne fastsættes på markedsmæssige vilkår, således at de ikke medfører urimelig konkurrence.

Stk. 5. Kommunens salg af ydelser, der udbydes i konkurrence, må ikke over en treårig periode give samlet underskud.

Stk. 6. Kulturministeren fastsætter efter forhandling med indenrigsministeren nærmere regler om prisfastsættelse efter stk. 4 og regnskabsaflæggelse i forbindelse med kommunernes salg af ydelser, der er nævnt i stk. 1, jf. stk. 4 og 5.

§ 21. Kommuner kan opkræve et gebyr for overskridelse af lånetiden. Gebyret kan højst udgøre 5 kr. pr. materialeenhed. Såfremt overskridelsen er mere end 7 dage, vil gebyret kunne forhøjes til højst 25 kr., dog højst 10 kr. for børn under 14 år. Såfremt overskridelsen er mere end 30 dage, vil gebyret kunne forhøjes til højst 50 kr., dog højst 25 kr. for børn under 14 år.

Stk. 2. For materialer, som en bruger har lånt samtidig, som har samme lånetid og afleveres samlet, vil det samlede gebyr højst kunne udgøre 110 kr., dog højst 55 kr. for børn under 14 år. Såfremt overskridelsen er mere end 30 dage vil det samlede gebyr kunne forhøjes til 220 kr., dog højst 110 kr. for børn under 14 år.

Stk. 3. Beløbene, der er nævnt i stk. 1 og 2, reguleres pr. 1. januar, første gang den 1. januar 2001, med satsreguleringsprocenten, idet der afrundes til beløb, der er delelige med 5.

§ 22. Ved deltagelse i lånesamarbejdet kan en kommune opkræve betaling fra en anden kommune for lån, dog ikke for lån der formidles som led i varetagelse af centralbiblioteksfunktionen. Betalingen kan ikke pålægges brugeren.

Stk. 2. Kulturministeren fastsætter efter forhandling med de kommunale parter nærmere regler om den betaling, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre betalingens størrelse og opkrævningsformen, herunder varsel for opkrævning.

§ 23. Kommunen kan med et rimeligt varsel opkræve betaling, såfremt en bruger fra en anden kommune låner materiale fra folkebiblioteket. Betaling opkræves hos brugerens bopælskommune og kan ikke pålægges brugeren.

Stk. 2. Kulturministeren fastsætter efter forhandling med de kommunale parter nærmere regler om den betaling, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre betalingens størrelse og opkrævningsformen, herunder varsel for opkrævning.

§ 24. Kommunen kan opkræve et gebyr af brugeren for udstedelse af erstatningslånekort.

De statslige biblioteker

§ 25. De statslige og statsstøttede biblioteker, der har forpligtelser i henhold til § 13, stk. 2 og 3, udlåner materiale og yder betjening på biblioteket vederlagsfrit for brugeren, jf. dog stk. § 27, stk. 1 og § 29.

§ 26. De statslige og statsstøttede biblioteker, der har forpligtelser i henhold til § 13, stk. 2 og 3, formidler lån til folkebibliotekerne uden betaling.

§ 27. De statslige og statsstøttede biblioteker, der har forpligtelser i henhold til § 13, stk. 2 og 3, kan opkræve vederlag af brugerne for særlige serviceydelser, der er knyttet til biblioteksbetjeningen, men som har en mere vidtrækkende karakter end benyttelse på stedet, udlån af materialer og almindelig vejledning.

Stk. 2. Kulturministeren fastsætter efter forhandling med vedkommende ministre nærmere regler om de statslige og statsstøttede bibliotekers ydelser, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre, hvilke ydelser der kan opkræves betaling for, herunder størrelsen af betalingen.

§ 28. Et statsligt eller statsstøttet bibliotek kan opkræve et gebyr for overskridelse af lånetiden. Gebyret kan højst udgøre 5 kr. pr. materialeenhed. Såfremt overskridelsen er mere end 7 dage, vil gebyret kunne forhøjes til højst 25 kr. Såfremt overskridelsen er mere end 30 dage, vil gebyret kunne forhøjes til højst 50 kr. Beløbene reguleres pr. 1. januar, første gang den 1. januar 2001, med satsreguleringsprocenten, idet der afrundes til beløb, der er delelige med 5.

Fælles bestemmelser

§ 29. En aftale mellem et bibliotek og en leverandør eller rettighedshaver om levering af materiale til en afgrænset brugerkreds kan omfatte bestemmelse om, at materialelevering til brugere uden for kredsen sker mod betaling af et særligt forbrugsbestemt licensgebyr. Et bibliotek kan bestemme, at et sådant gebyr pålægges brugeren.

§ 30. Kulturministeren kan efter forhandling med de kommunale parter og vedkommende ministre bestemme, at bibliotekerne skal opkræve gebyr for bestilling af materiale via Internetadgang til bibliotekernes fælles bibliotekskatalog,

såfremt bestillingen ikke foretages ved fremmøde på biblioteket.

Stk. 2. Opkrævningen foretages af det bibliotek, som ekspederer bestillingen til brugeren.

Stk. 3. Kulturministeren fastsætter efter forhandling med de kommunale parter og vedkommende ministre nærmere regler om opkrævning af gebyret, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre gebyrets størrelse, opkrævningsformen samt undtagelser fra betalingsforpligtelsen.

§ 31. Et bibliotek kan udelukke en bruger fra at låne på biblioteket, såfremt vedkommende i væsentlig omfang har misligholdt sin forpligtelse til at aflevere lånte materialer i ubeskadiget stand.

§ 32. Der er udpantningsret for gebyrer, som er fastsat efter §§ 21 og 28, såfremt det skyldige beløb udgør 200 kr. eller derover.

§ 33. Bibliotekerne fastsætter et reglement for brugernes benyttelse. Reglementet skal omfatte bestemmelser om låneridentifikation, lånetiden, opkrævning af depositum, misligholdelse af forpligtelsen til at aflevere lånt materiale i ubeskadiget stand, opkrævning af gebyrer og vederlag samt udpankning.

Kapitel 4

Afsluttende bestemmelser

§ 34. Loven træder i kraft den 1. januar 2000. Samtidig ophæves Lov nr. 1100 af 22. december 1993 om folkebiblioteker mv. Retten til at låne musikbærende materialer og multimedier på andre folkebiblioteker end bopælskommunens bibliotek, jf. § 5, stk. 1, har dog først virkning fra den 1. januar 2003.

§ 35. Indtil kulturministeren efter denne lov har udpeget de biblioteker, der skal virke som centralbiblioteker, opretholdes de hidtidige centralbiblioteker, jf. § 8 i lov nr. 1100 af 22. december 1993 om folkebiblioteker mv. Endvidere opretholdes tilskudsordningen til Københavns og Frederiksberg Kommuner til den del af biblioteksvirksomheden, der svarer til centralbiblioteksvirksomheden, jf. § 11 i nævnte lov.

§ 36. Loven gælder ikke for Grønland og Færøerne.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Med dette lovforslag sigtes der primært mod at give folkebibliotekerne bedre rammer for at løse deres informations- og kulturpolitiske opgaver i informations- og videnssamfundet. Lovforslaget har endvidere til formål at præcisere grundlaget for det samarbejdende biblioteksvæsen, hvor forskningsbiblioteker og specialbiblioteker understøtter folkebibliotekernes opgavevaretagelse.

Informationssamfundet er karakteriseret ved en stærkt voksende informationsproduktion og en øget benyttelse af information i alle dens former. Flere kan få adgang til mere information på en enklere måde. Benyttelsen finder sted i erhvervs- og uddannelsesmæssig sammenhæng og danner grundlag for almen oplysning, uddannelse gennem hele livet og kulturelle aktiviteter i bred forstand – områder, som det netop er folkebibliotekernes formål at understøtte. De hidtidige erfaringer viser, at udnyttelsen af elektroniske informationsressourcer vokser hurtigt på alle samfundslivets områder, men at det ikke ændrer ved det forhold, at trykt materiale - bøger, tidsskrifter og aviser - fortsat spiller en afgørende rolle i informationsformidlingen. Folkebibliotekerne oplever således i disse år en øget benyttelse af bøger, og en stærkt stigende benyttelse af ikke-trykte medier.

I denne udvikling forandres og forstærkes bibliotekernes samfundsmæssige betydning som informations-, videns- og kulturformidlende institutioner.

På den ene side skal biblioteket fastholdes som et fysisk sted i lokalsamfundet, hvor der er adgang til at låne en bred vifte af materialer, hvor man kan få information om lokale samfundsforhold og ny lovgivning mv., og hvor man kan få inspiration og rådgivning i informationssøgning i tilknytning til uddannelse, personlig udvikling eller kulturelle aktiviteter. På den anden side er der et voksende behov for at udvikle det elektroniske bibliotek, hvor der er adgang via Internet til for eksempel bibliotekskataloger og tidsskrifter i fuldtekstdatabaser. Især på uddannelsesområdet kan

forbedrede muligheder for adgang til elektroniske informationsressourcer medvirke til øget kvalitet.

Bibliotekernes grundlæggende opgave er at sikre, at alle har adgang til den voksende mængde af information. Det sker ved at give direkte adgang til et udvalg af materialer på biblioteket, ved at fremskaffe materiale fra andre biblioteker gennem bibliotekernes lånesamarbejde og ved at give adgang til elektroniske informationsressourcer. Det sidste kan i stigende grad ske fra computere på arbejdspladser, uddannelsesinstitutioner og private hjem. Dernæst har bibliotekerne en voksende opgave i at hjælpe med at finde den rette information - med at ordne og målrette de stadigt voksende informationsmængder - til de forskellige brugergrupper.

Med et bredere medieudbud og Internetadgang får folkebibliotekerne mulighed for at udvikle nye målrettede tilbud - og dermed mere offensivt at lade bibliotekernes formål spille sammen med målsætningerne på andre områder. Gennem bibliotekernes virksomhed kan for eksempel børns læselyst stimuleres, men også deres kritiske sans i forhold til de nye medier. Bibliotekerne har herudover mulighed for at iværksætte tilbud til etniske minoriteter - blandt andet gennem udnyttelse af Internet - og kan dermed medvirke til at styrke bestræbelserne på at fremme deres integration i det danske samfund. Ligeledes giver informationsteknologien og de nye medier grundlag for at øge informationsadgangen for mange handicappede medborgere. Det forudsætter dog, at udbydere af digitalt baseret information overholder visse minimumsstandarder for tilgængelighed. Det er væsentligt, at biblioteksvæsenet inddrager dette aspekt i den fremtidige udvikling.

Lovforslaget tager afsæt i regeringens politik på det informationsteknologiske område og bygger i vid udstrækning på den betænkning, der er afgivet af Udvalget om bibliotekerne i informationssamfundet - det såkaldte UBIS-udvalg (jf. nedenfor).

Lovens område og hovedelementer

Lovforslaget vedrører som den gældende lovgivning primært folkebiblioteksområdet. Som noget nyt indeholder forslaget også bestemmelser, der beskriver biblioteksvæsenet som et sammenhængende system. Således indeholder lovforslaget bestemmelser om de statslige bibliotekers deltagelse i lånesamarbejdet og betjening af almenheden samt bestemmelser om nationalbibliografien mv. Kulturministeriet har derfor fundet det hensigtsmæssigt at udforme et forslag til en samlet lov fremfor en ændringslov.

Lovens titel ændres fra »Lov om folkebiblioteker mv.« til »Lov om biblioteksvirksomhed«. Hermed signalerer titlen, at loven vedrører såvel kommunernes ansvar for folkebibliotekerne som den statslige overbygningsfunktion samt samarbejdsmekanismerne i sektoren.

Udvidelse af folkebibliotekernes materialeforpligtelse

Folkebibliotekernes materialeforpligtelse udvides til - udover bøger og andet trykt materiale - også at omfatte Internet, elektroniske informationsbaser samt musikbærende materialer (for eksempel musikcd) og digitale multimedier (for eksempel cd-rom). Videogrammer vil ikke blive omfattet af materialeforpligtelsen, dels af hensyn til lovforslagets samlede økonomiske ramme og dels fordi det forventes, at det analoge videomedie vil blive afløst af et nyt digitalt lagringsmedie inden for en overskuelig årrække.

Folkebibliotekerne skal som i den gældende lov stå til rådighed for enhver. Den såkaldte »frie låneret« indebærer, at folkebibliotekerne frit kan benyttes ved personligt fremmøde, og at de materialer, som er omfattet af folkebibliotekernes materialeforpligtelse, frit udlånes til borgere uanset deres bopælskommune.

Borgernes frie låneret vil efter lovforslaget blive udvidet til at omfatte de materialer, som folkebibliotekerne er forpligtet til at stille til rådighed.

Gratisprincippet fastholdes

Folkebibliotekernes virksomhed vil fortsat være baseret på det grundprincip, at materialerne udlånes vederlagsfrit til lånerne.

Spørgsmålet om brugerbetaling på biblioteksområdet har været diskuteret med jævne mellemrum. Det indgik også i kommissoriet for UBIS-udvalgets arbejde, der har ligget til grund for lovforslaget. Et flertal af medlemmerne i UBIS-udvalget foreslog således, at der etableres forsøg med indførelse af brugerbetaling i form af en afgift for lånerkort og for hjemlån af videogrammer, cd'er og computerspil.

Lovforslaget fastholder vederlagsfriheden for folkebibliotekernes kerneydelser - for eksempel lån og reservation af materialer samt benyttelse af de forskellige informations- og vejledningstilbud ved personligt fremmøde på biblioteket. Hermed undgår man at skabe en barriere for borgernes almindelige adgang til information og viden.

Lovforslaget fastholder dermed et grundfæstet princip i dansk biblioteksvirksomhed. Samtidig udvides folkebibliotekernes muligheder for at tilbyde særlige serviceydelser mod betaling, og som noget nyt får bibliotekerne mulighed for at sælge kursus- og konsulentytelser. Hermed kan bibliotekerne tilbyde en videregående service, der kan medvirke til ny og øget benyttelse af bibliotekernes materialer og øvrige tilbud, men som brugeren altså skal betale for.

Herudover indeholder lovforslaget en mulighed for folkebibliotekerne og de statslige biblioteker til at opkræve brugerbetaling i særlige tilfælde. En aftale mellem et bibliotek og en leverandør om materialelevering til en afgrænset kreds af for eksempel forskere og studerende kan således omfatte en bestemmelse om, at brugere uden for den afgrænsede brugerkreds kan få adgang til materialet mod betaling. Muligheden for at pålægge brugerne at betale et licensgebyr vil medvirke til, at bibliotekerne kan styre udgiftsniveauet i tilknytning til den pågældende aftale.

Nye indtægtsmuligheder for folkebibliotekerne

Lovforslaget indeholder som nævnt en række muligheder for folkebibliotekerne til at oppebære indtægter ved forskellige ydelser. Der lægges op til, at folkebiblioteket kan opkræve en betaling for flere forskellige videregående serviceydelser, der er knyttet til bibliotekets kultur- og informationsformidling, men som altså har en ekstraordinær karakter. Der kan for eksempel være tale om »ekspreservice«, når en borger ønsker ekspeditionstiden ved udlån nedsat eller biblioteksopgaver, der kræver en videregående medvirken fra personalets side.

Endvidere vil folkebibliotekerne som noget nyt få mulighed for at sælge viden ved kursus- og konsulenttjenester for private og offentlige virksomheder mv. Det er forudsætningen, at de tjenester, der udbydes, er baseret på den kompetence, der er oparbejdet som led i den almindelige biblioteksvirksomhed. Såfremt der er et privat marked for disse ydelser, forudsættes de udbudt på markedsvilkår.

Lånesamarbejdet mellem bibliotekerne

Samarbejdet mellem de offentlige biblioteker har som målsætning, at alle borgere i landet har adgang til

hele den informationsmængde, der formidles gennem bibliotekerne.

Lånesamarbejdet indebærer, at det enkelte bibliotek – folkebibliotek, forskningsbibliotek eller specialbibliotek – stiller materialer til rådighed for andre biblioteker, der ikke selv har det pågældende materiale.

Lovforslaget tilsigter, at lånevejene bliver mere fleksible, således at et bibliotek frit kan beslutte, hvorfra det vil søge at fremskaffe materiale, som en låner ønsker, og som biblioteket ikke selv råder over.

Efter lovforslaget vil en kommune som noget nyt kunne opkræve betaling hos en anden kommune for lån, der formidles som led i lånesamarbejdet mellem folkebibliotekerne. Betalingen kan ikke pålægges brugeren.

Med hensyn til de statslige og statsstøttede biblioteker vil det blive præciseret, at bibliotekerne skal stå til rådighed for almenheden og for formidling af lån til folkebibliotekerne, såfremt det indgår i forudsætningen for bevillingen eller tilskuddet til det pågældende bibliotek.

Resultatkontrakter for centralbibliotekerne

I lyset af blandt andet den teknologiske udvikling vil lovforslaget skabe grundlag for en mere fleksibel udformning af centralbiblioteksstrukturen, idet det ikke længere vil være fastsat, at centralbibliotekernes virkeområde følger amtsgrænserne.

Med hensyn til indholdet af de ydelser, som centralbibliotekerne leverer til folkebibliotekerne, vil lovforslaget ligeledes give mulighed for større fleksibilitet. Det indgår i lovforslaget, at centralbibliotekernes ydelser fastlægges i aftaler – såkaldte resultatkontrakter – mellem Kulturministeriet og udvalgte folkebiblioteker. Aftalen vil blandt andet omfatte en beskrivelse af de ydelser, som centralbiblioteket skal stille vederlagsfrit til rådighed for folkebibliotekerne, samt de øvrige opgaver centralbiblioteket varetager med henblik på samordning og udvikling på området.

Mulighed for mellemkommunal betaling for fremmedkommunal biblioteksbenyttelse

Som noget nyt indeholder lovforslaget en mulighed for, at en kommune kan opkræve betaling, såfremt en bruger fra en anden kommune låner fra folkebiblioteket. Betalingen opkræves hos brugerens bopælskommune og kan ikke pålægges brugeren.

Formålet med ordningen er først og fremmest at understrege den enkelte kommunes ansvar for biblioteksbetjeningen af egne borgere. Betalingsordningen sigter på de tilfælde, hvor udlån til borgere fra andre kommuner har et væsentligt omfang.

Det er endvidere hensigten at tilskynde kommunerne til at indgå samarbejdsaftaler om biblioteksbetjening, teknologiudvikling, materialeindkøb mv. i de egne af landet, der er præget af en høj grad af lånervandring på tværs af kommunegrænserne.

Adgang via Internet til den nationale fælles bibliotekskatalog - DanBib

Som noget nyt vil bibliotekernes fælles bibliotekskatalog - DanBib – blive stillet til rådighed for befolkningen via Internet. Internetadgangen vil betyde, at borgerne via deres hjemmecomputer kan få adgang til at søge, lokalisere og på sigt bestille materialer til hjemlån hos samtlige biblioteker i Danmark.

Efter lovforslaget vil Kulturministeren efter forhandling med de kommunale parter og vedkommende ministre have mulighed for at bestemme, at der som en obligatorisk ordning bliver opkrævet et gebyr for bestilling af materiale via DanBibbasen, dog ikke ved personligt fremmøde. Hensigten er at etablere en adfærdregulerende mekanisme for brugernes benyttelse af bestillingsfaciliteterne, idet Internetadgangen til DanBibbasen vil betyde, at brugerne får adgang til stort set samtlige bibliotekers samlinger i ét og samme system.

Gældende lovgivning mv.

Det gældende lovgrundlag er lov nr. 1100 af 22. december 1993 om folkebiblioteker m.v. samt Kulturministeriets bekendtgørelse nr. 277 af 22. april 1994.

Forslag til lov om folkebiblioteker blev fremsat den 6. oktober 1993 (L 20) og 1. behandling fandt sted i Folketinget den 13. oktober 1993 (Folketingstidende s. 520-536). Folketingets Kulturudvalg afgav betænkning den 1. december 1993. 2. behandling fandt sted den 9. december 1993 (Folketingstidende s. 3472-3474). Folketingets Kulturudvalg afgav tillægsbetænkning den 9. december 1993. Lovforslaget blev vedtaget efter Folketingets 3. behandling den 14. december 1993 (Folketingstidende s. 3744).

Baggrund for lovforslaget

Kulturministeriets betænkning om bibliotekerne i informations-samfundet, 1997

Lovforslaget fremsættes på baggrund af Kulturministeriets betænkning 1347 om bibliotekerne i informations-samfundet (1997) – den såkaldte UBIS-betænkning.

UBIS-betænkningen er udarbejdet af et ekspertudvalg (UBIS-udvalget), som var sammensat af 7 personligt udpegede medlemmer fra blandt andet forlags-, forfatter- og biblioteksverdenen. Repræsentan-

ter fra Forskningsministeriet, Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Kommunernes Landsforening har deltaget som observatører i udvalget.

Udvalget blev nedsat i 1995 på baggrund af rapporten »Info-samfundet år 2000«, som i 1994 blev afgivet af Lone Dybkjær og Søren Christensen på regeringens foranledning. Rapporten fastslog, at bibliotekerne også i fremtiden – hvor elektroniske værker i stigende omfang overtager tidsskriftets og bogens rolle – må kunne varetage en central formidlingsfunktion ved at stille offentligtgjort information til rådighed for alle borgere og hjælpe med at navigere gennem den stadig voksende informationsstrøm.

På denne baggrund lagde rapporten op til, at Kulturministeriet skulle iværksætte et udredningsarbejde om bibliotekernes opgaver og vilkår i informationssamfundet. UBIS-udvalget fik herefter til opgave at behandle følgende problemstillinger:

- En revidering af biblioteksbegrebet: Det traditionelle biblioteks ændrede betydning som følge af, at befolkningen i stigende omfang kan hente informationer direkte fra kilden gennem elektroniske netværk.
- Biblioteket i lokalsamfundet: Folkebibliotekernes rolle som center for offentlig information, kulturcenter og borgerskranke.
- Ophavsretlige spørgsmål i forbindelse med bibliotekernes formidling af elektroniske værker.
- Biblioteksvæsenets organisation: Opgavefordeling og samarbejdsformer mellem folkebiblioteker, centralbiblioteker og forskningsbiblioteker.
- Betalingsordninger: Afgrænsning af området for vederlagsfri biblioteksydelser over for områder med eventuel brugerbetaling.
- Udarbejdelse af forslag til ændring af Pligtafleveringsloven.

Udvalget afgav en delbetænkning om pligtaflevering i 1996. Delbetænkningen har dannet grundlag for Lov om pligtaflevering (lov nr. 423 af 10. juni 1997).

Hovedbetænkningen belyser, hvilke muligheder og udfordringer medieudviklingen og informationssamfundet vil stille bibliotekerne overfor med hensyn til formidling af litteratur og anden information til forskning, uddannelse, erhvervsliv og kulturel udvikling inden for en tidshorisont på 10-20 år.

På baggrund af disse analyser introducerer betænkningen et nyt biblioteksbegreb – det udvidede biblioteksbegreb – hvor biblioteket både fungerer som et fysisk sted for kultur- og informationsformidling med udgangspunkt i de materialer og elektroniske informationsressourcer, der kan stilles til rådighed på stedet, og som det elektroniske bibliotek, hvor bibliote-

kets forskellige serviceydelser udbydes direkte til brugeren via Internet.

Med afsæt i det udvidede biblioteksbegreb fremkommer betænkningen med en række forslag og anbefalinger vedrørende bibliotekernes lovgrundlag, biblioteksvæsenets organisation og finansieringsgrundlag:

- Folkebiblioteksloven bør ændres således, at bibliotekerne forpligtes til at stille et rimeligt udsnit af musikmaterialer, videogrammer, netbaserede materialer og multimedieprodukter til rådighed for borgerne.
- Borgernes frie adgang til landets biblioteker uanset bopælskommune – den såkaldte »frie låneret« - bør udvides til at omfatte alle materialer, som bibliotekerne råder over.
- Der bør indføres mellemkommunal betaling for fremmedkommunal biblioteksbenyttelse.
- Der bør indføres et betalingsprincip i bibliotekernes lånesamarbejde, således at de låntagende biblioteker betaler de långivende biblioteker for lån efter en nærmere fastlagt takst. De statslige overbygningsbiblioteker undtages fra at modtage betaling, idet deres forpligtelser i forhold til bibliotekernes lånesamarbejde i øvrigt bør præciseres.
- Et flertal i udvalget anbefaler, at alle biblioteker bør få hjemmel til at opkræve vederlag hos brugerne i de tilfælde, hvor der til en ydelse er knyttet særlige forbrugsafgifter til en leverandør eller rettighedshaver.
- Et flertal i udvalget anbefaler endvidere, at kommunerne får hjemmel til at indføre betalingskort samt brugerbetaling for udlån, dog ikke for udlån af bøger.

Herudover indeholder betænkningen en række forslag om ændringer i ophavsretsloven, der tager sigte på at lette rettighedsklareringen for bibliotekernes anvendelse af de nye medier.

UBIS-udvalget påpeger, at det vil være meget uheldigt, såfremt bibliotekernes muligheder for at formidle de nye værkstyper begrænses, fordi man ikke kan finde egnede og tidssvarende ordninger for klarering af rettigheder. Udvalget anbefaler derfor, at de ophavsretlige problemstillinger drøftes med kredsen af rettighedshaverne.

Kulturministeriet har afholdt en række møder med repræsentanter for rettighedshaverorganisationerne og biblioteksverdenen.

Ved drøftelserne har rettighedshaverne udtrykt stor interesse for og vilje til at imødekomme bibliotekernes behov for smidige aftale- og vederlagsordninger på filmområdet og multimedieområdet. Det er derfor ministeriets opfattelse, at intentionerne i det forelig-

F. t. l. om biblioteksvirksomhed

gende lovforslag i vidt omfang kan gennemføres på grundlag af frivillige aftaler mellem bibliotekerne og rettighedshaverne.

Det er endvidere blevet aftalt, at parterne vil følge udviklingen på området, herunder navnlig bibliotekernes behov for digitalisering af materialer samt deres indkøb af multimedier og musikcd'er.

På baggrund af denne opfølgning vil ministeriet vurdere behovet for ændringer i ophavsretsloven.

Regeringens IT-handlingsplaner mv.

Lovforslaget skal ses i sammenhæng med regeringens IT-handlingsplaner fra 1996 og 1997/98, der følger op på rapporten »Infosamfundet år 2000«.

I regeringens IT-handlingsplan 1996 »Info-samfundet for alle – den danske model« (Forskningsministeriet 1996) pointeres det, at »... lige adgang til oplysning og information for borgerne er en grundlæggende forudsætning for et demokratisk samfund. Efterhånden som elektronisk kommunikation bliver mere udbredt, og i takt med at flere informationer og tjenester bliver tilgængelige i elektronisk form, bliver det en stadigt vigtigere opgave at sikre alle adgang til informationsteknologien... For mange mennesker vil folkebibliotekerne være den afgørende indgang til informationsteknologien – ligesom bibliotekerne har været for den boglige viden. Bibliotekerne må også formidle og vise vej i den eksplosivt voksende mængde af elektronisk lagret information, som Internettet og cd-rom'er giver adgang til«.

I regeringens IT-politiske handlingsplan »Handling gi'r forvandling«, 1997/98 (Forskningsministeriet, 1998) lægges der op til, at »... alle skal have adgang til offentlig information og service via folkebibliotekerne. Det gælder også i elektronisk form. Der skal derfor på alle biblioteker være udstyr og fornøden kompetence hos medarbejderne.«

Handlingsplanerne er afspejlet i regeringsgrundlaget fra marts 1998, hvor det fremgår, at bibliotekerne »... skal være centre for kultur og viden, herunder rumme såvel bøger som de nye medier. Internettet og lån af cd-rom bør være tilgængeligt på biblioteker«.

Lovforslaget skal også ses i sammenhæng med visionerne om udvikling af den offentlige sektors informationspolitik, som præsenteres i betænkningen »Information til tiden« (nr. 1342, Forskningsministeriet, 1997). Betænkningen anbefaler blandt andet, at der etableres tværgående servicefunktioner, f.eks. kvikskranker, til varetagelse af statens og kommunernes informationsopgaver, og at det bør overvejes, hvordan bibliotekerne kan inddrages i denne opgave. Hensigten er, at borgeren skal kunne henvende sig ét sted, der

tilbyder offentlig information og service på tværs af myndigheds- og sektorgrænser.

Lovforslagets økonomiske konsekvenser

I henhold til aftalen mellem Kommunernes Landsforening og regeringen om kommunernes økonomi for 1999 har Kommunernes Landsforening, Finansministeriet og Kulturministeriet gennemført et fælles analysearbejde om udbygningen med nye medier og anvendelse af IT på folkebiblioteksområdet. Københavns og Frederiksberg kommuner har været inddraget i analysearbejdet vedrørende de såkaldte »flydende medier«.

På baggrund af analysearbejdet har Kommunernes Landsforening, Københavns og Frederiksberg Kommuner på den ene side og Kulturministeriet på den anden side ført forhandlinger om det økonomiske grundlag for lovforslaget.

De samlede udgifter som følge af lovforslaget og finansieringen heraf

Parterne er enige om, at lovforslaget fra år 2003 ff. kan finansieres dels gennem en øget statslig bevilling på i alt 100 mio. kr. årligt til blandt andet øgede materiale- og driftsudgifter for folkebibliotekerne og dels gennem nye indtægtsmuligheder for folkebibliotekerne, som tilvejebringes på grundlag af lovforslaget, i størrelsesordenen 60 mio. kr.

I perioden 2000-2002 er der som en øget statslig bevilling afsat i alt 170 mio. kr., der skal anvendes til folkebibliotekernes engangsudgifter til Internetopkoblinger og publikumsarbejdspladser, til driftsudgifter i tilknytning til folkebibliotekernes investeringer i informationsteknologi og til forberedelse af den udvidede materialeforpligtelse, der først har virkning fuldt ud fra år 2003.

Endelig er der i lovforslagets økonomiske grundlag afsat midler til etablering og drift af Internetadgang til DanBibbasen.

Omkostningsniveauet er opgjort netto, idet der er taget højde for, at folkebibliotekerne allerede i et vist omfang giver borgerne adgang til Internet og stiller de nye medier til rådighed for udlån.

Parterne er i øvrigt enige om

- At lovforslagets hovedmålsætning om en udvidelse af folkebibliotekernes materialeforpligtelse realiseres gradvist frem til år 2003.
- At det i bemærkningerne til lovforslaget skal præciseres, at folkebibliotekerne stiller materiale til rådighed med det særlige formål at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet, og at realiseringen af målsætningen om den udvidede materia-

forpligtelse finder sted under hensyn til folkebibliotekernes bevillingsmæssige rammer.

- At videogrammer under hensyn til lovforslagets samlede økonomiske ramme ikke vil være omfattet af folkebibliotekernes materialeforpligtelse. Det har endvidere indgået i overvejelserne, at videogrammer i dag i overvejende grad er baseret på det analoge videobånd, som inden for de kommende år forventes erstattet af et nyt digitalt lagringsmedie. Videogrammer vil derfor i lovforslaget blive omtalt som materialer, folkebibliotekerne skal bestræbe sig på at stille til rådighed, idet der ikke tilsigtes ændringer i tilknytning til dette medie i forhold til den gældende lov.
- At der bør lægges stor vægt på, at folkebibliotekerne samarbejder om opgaveløsningen og koordinerer bibliotekstilbuddet for at realisere lovforslagets målsætning om den udvidede materialeforpligtelse. Øget samarbejde kan medvirke til at sikre kvalitet i bibliotekernes ydelser og en bedre udnyttelse af res-

sourcerne til materialeindkøb, informationsteknologi og udvikling af nye ydelser.

- At såfremt det under lovbehandlingen viser sig, at ambitionsniveauet med hensyn til folkebibliotekernes materialeforpligtelse skal ændres, eller at der skal ske ændringer i tilknytning til de nedenfor omtalte indtægtsmuligheder for folkebibliotekerne, skal det økonomiske grundlag for lovforslaget drøftes på ny.

Fordelingen af den statslige bevilling til forskellige tiltag i perioden 2000-2003 ff.

I nedenstående skema angives statens bevilling, som er afsat på finanslovforslaget for år 2000, samt fordelingen af bevillingen til forskellige tiltag i forbindelse med lovforslagets gennemførelse. Fordelingen af bevillingen er aftalt mellem de kommunale parter og Kulturministeriet.

Mio. kr. excl. moms	2000	2001	2002	2003 ff.
Samlet statslig bevilling, jf. finanslovforslaget for år 2000	40	60	70	100
Bevillingen anvendes til følgende tiltag:				
1. Forøgelse af det kommunale bloktilskud	20	40	50	80
2. Øget bevilling til centralbiblioteksfunktionen	5	5	5	10
3. Øget bevilling til folkebibliotekernes udviklingspulje	10	5	5	-
4. Internetadgang til DanBibbasen	5	10	10	10

Ad. 1. Forøgelse af det kommunale bloktilskud

Forøgelsen af det kommunale bloktilskud sker som følge af folkebibliotekernes udvidede forpligtelse til at stille materialer til rådighed. Forøgelsen omfatter kommunernes merudgifter til indkøb af de nye materialer, der omfattes af materialeforpligtelsen, de afledte driftsudgifter til klargøring og udlån af materialerne, engangsudgiften til folkebibliotekernes opkobling til Internet samt etablering af computerarbejdspladser for brugerne, udgifter til licenser til elektroniske vidensbaser samt udgifter til efteruddannelse af personalet i tilknytning til formidling af de nye materialer.

Ad. 2. Øget bevilling til centralbiblioteksfunktionen

Forøgelsen af den statslige bevilling til centralbiblioteksfunktionen sker som følge af udvidelsen af centralbibliotekernes forpligtelser som overcentral i forhold den kreds af folkebiblioteker, der betjenes.

Der er endvidere enighed om, at der af centralbiblioteksmidlerne kan afsættes midler med henblik på etablering af udviklingsprojekter på området.

Ad. 3. Forøgelse af folkebibliotekernes udviklingspulje i år 2000-2002

Over en periode på 3 år iværksættes et særligt udviklingsprogram for folkebibliotekerne blandt andet med henblik på at øge samarbejdet mellem bibliotekerne om samlingsopbygning, teknologiudvikling og kompetenceudvikling. Udviklingsprogrammet har til hensigt at skabe grundlag for en mere effektiv udnyttelse af de samlede ressourcer i sektoren.

Udviklingsprogrammet vil blive etableret som et indsatsområde inden for rammerne af folkebibliotekernes udviklingspulje.

Ad. 4. Nye midler til etablering af Internetadgang til DanBibbasen

Midlerne skal anvendes til etablering og drift af Internetadgangen til bibliotekernes fælles bibliotekskatalog DanBibbasen.

Forøgelse af folkebibliotekernes indtægter

Det indgår som nævnt i lovinitiativets økonomiske grundlag, at lovrevisionen skal give folkebibliotekerne mulighed for at øge deres indtægter fra brugerne med 60 mio. kr.

Parterne er enige om, at folkebibliotekernes indtægter, der opnås ved de forskellige ordninger, tilfalder kommunerne. Der er endvidere enighed om, at den skønnede forøgelse af folkebibliotekernes indtægtsniveau tidligst kan forventes opnået efter, at den udvide- de materialeforpligtelse er gennemført i år 2003.

Mulighederne for øge indtægterne er følgende:

Forøgelse af taksterne for gebyr for overskridelse af lånetiden

I forhold til det gældende niveau er taksterne for gebyret for overskridelse af lånetiden ved folkebibliote- kerne hævet markant. Det maksimale gebyr, der kan opkræves af brugerne for overskridelse af lånetiden, fastsættes til 220 kr. (110 kr. for børn under 14 år). Det gældende niveau er i størrelsesordenen 110 kr. (55 kr. for børn under 14 år).

Det øgede indtægtsniveau på grundlag forøgelsen af gebyrtaksterne er skønnet til i størrelsesordenen 30-40 mio. kr.

Udvidelse af hjemlen til folkebibliotekernes opkrævning af vederlag for særlige serviceydelser samt ny mulighed for at udbyde vidensbaserede tjenester på markedsvilkår

Som efter den gældende ordning kan folkebibliote- kerne opkræve betaling for biblioteksopgaver, der kræver bibliotekarens medvirken i form af analyse og særlig faglig rådgivning.

Som noget nyt vil folkebibliotekerne få mulighed for at opkræve betaling for »ekspreservice«, hvor en bruger forlanger materiale fremskaffet så hurtigt som muligt ved en særlig foranstaltning. Endvidere gives der mulighed for at opkræve betaling for udprintet el- ler fotokopieret materiale, som en bruger har rekvire- ret, og som overgår til brugerens ejendom.

Endelig vil lovforslaget give folkebibliotekerne mulighed for at etablere en konsulent- og kursustjene- ste på grundlag af den erfaring og kompetence, som bibliotekspersonalet har oparbejdet gennem deres ud- dannelse og erhverv. Folkebibliotekerne har endvide- re mulighed for at forarbejde og videreudvikle denne viden med henblik på salg på markedsmæssige vilkår.

Det øgede indtægtsniveau på grundlag af de nye indtægtsmuligheder er skønnet til i størrelsesordenen 15-20 mio. kr.

Bemyndigelse til kulturministeren til at fastsætte ge- byr for bestilling i DanBibbasen

Efter lovforslaget vil kulturministeren have adgang til efter forhandling med de kommunale parter og ved- kommende ministre at bestemme, at såvel folkebibli- otekerne som de statslige biblioteker skal opkræve ge-

byr for bestilling af materiale via Internet til bibliote- kernes fælles bibliotekskatalog, DanBibbasen.

Forslaget vil give mulighed for at adfærdsregulere brugernes benyttelse af den elektroniske bestillings- funktion, idet brugerne får adgang til at søge og bestil- le materialer i stort set samtlige danske biblioteker i ét og samme system.

Gebyret påregnes fastsat til 5 kr. pr. materialeen- hed, der bestilles.

Det øgede indtægtsniveau for folkebibliotekerne på grundlag af DanBibbestillingsgebyret er skønnet til i størrelsesordenen 5-10 mio. kr.

Lovforslagets administrative konsekvenser

Lovforslaget kan have administrative konsekvenser for kommunerne, dels fordi kommunerne kan vælge at opkræve betaling som långivende bibliotek i låne- samarbejdet og for fremmedkommunal biblioteksbe- nyttelse, og dels fordi kommunerne i visse tilfælde kan vælge at opkræve betaling hos brugeren for bibli- oteksbenyttelsen.

Det er Kulturministeriets vurdering, at de omtalte betalingsordninger vil være enkle at administrere for bibliotekerne ved anvendelse af informationsteknolo- gi. Bibliotekerne må dog påregne at skulle foretage ju- steringer i deres administrative systemer.

Lovforslagets erhvervsøkonomiske/administrative konsekvenser

Lovforslaget har ingen erhvervsøkonomiske eller - administrative konsekvenser.

Lovforslagets miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekven- ser.

Lovforslagets forhold til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Hørte myndigheder, institutioner og organisationer

Samtlige ministerier, Akademiet for de Tekniske Videnskaber, Akademikernes Centralorganisation, Amdsrådsforeningen i Danmark, Bibliotekarforbun- det, Bibliotekslederforeningen, Billedkunstnernes Forbund, Brancheorganisationen for Forbrugerelek- tronik, Centralbibliotekerne, Copy-Dan, Danmarks Biblioteksforening, Danmarks Biblioteksskole, Dan- marks Blindebibliotek, Danmarks Forskningsbiblio- teksforening, Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, Danmarks Radio, Danmarks Skolebibli- otekarforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk BiblioteksCenter A/S, Dansk Blindesamfund, Dansk

Centralbibliotek for Sydslesvig, Dansk Dataforening, Dansk Fagpresse, Dansk Filmfotograf Forbund, Dansk Folkeoplysnings Samråd, Dansk Forening for Information og Dokumentation, Dansk Forfatterforening, Dansk Fotografisk Forening, Dansk Industri, Dansk Journalistforbund, Dansk Kapelmesterforening, Dansk Komponistforening, Dansk Kunstnerråd, Dansk Litteraturinformationscenter, Dansk Musikbearbejderforening, Dansk Musikbiblioteksforening, Dansk Musiker Forbund, Dansk Musikforlæggerforening, Dansk Musikinformationscenter, Dansk Skuespillerforbund, Dansk Solistforbund, Dansk Standard, Danske Billedautorer, Danske Billedkunstneres Fagforening, Danske Dagblades Forening, Danske Dramatikeres Forbund, Danske Filminstruktører, Danske Jazz-, Beat- og Folkemusikautorer, Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning, Danske Populærautorer, Danske Skønlitterære Forfattere, Danske Tegneserieskabere, De små Chefers Forum, Den Danske Boghandlerforening, Den Danske Forlæggerforening, Den Danske Gruppe af IFPI, Det Centrale Handicapråd, Det Danske Filminstitut, Det Fag-

lige Fællesråd, Det Kongelige Bibliotek, Film- & TV-arbejderforeningen, Foreningen af Billedmedieoversættere, Foreningen af danske Spillefilmsproducenter, Foreningen af Videogramdistributører i Danmark, Forskningsbibliotekernes Samråd, Forskningsbibliotekernes Chefkollegium, Frederiksberg Kommune, Fællesrådet for Autorer, Fællesrådet for Elektroniske Medier, Grafisk Forbund/Mediefaggruppen, Gramex, HK/KOMMUNALs biblioteksudvalg, HK/STAT Danmark, Håndværksrådet, Industrielle Designere Danmark, INFOSCAN, IT Brancheforeningen, KODA, Kommunernes Landsforening, Kommunernes Skolebiblioteksforening, Konkurrencerådet, Kontaktudvalget for Amtcentre for Undervisning, Københavns Kommune, Landsorganisationen i Danmark, Litteraturrådet, Multimedieforeningen, Nordisk Copyright Bureau, Ophavsretslig Forum, Producenterne, PROSA, Sammenslutningen af Danske Filminstruktører, Sammenslutningen af Scenografer, Instruktører og Filmarbejderne, Samrådet for Ophavsret, Statens Information, Statsbiblioteket i Århus, Tegnerne/Tegnerforbundet af 1919 og TV2 Danmark.

Vurdering af lovforslagets konsekvenser

	Positive konsekvenser/mindredgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner		Ja, merudgifter på årligt 100 mio. kr. fra år 2003 ff. Udgiften i perioden 2000-2002 er i alt 170 mio. kr. (se ovenfor om lovforslagets økonomiske konsekvenser).
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner		Ja, muligvis for folkebibliotekerne i forbindelse med etablering af de forskellige betalingsordninger, som lovforslaget giver mulighed for (se ovenfor om lovforslagets administrative konsekvenser).
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Kapitel 1

*Folkebibliotekernes formål og virksomhed**Til § 1*

Bestemmelsen er omformuleret i forhold til den gældende bestemmelse i § 1, stk. 1.

Efter den gældende lov er folkebibliotekernes formål at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger og andet egnet materiale vederlagsfrit til rådighed.

I dag omfatter bibliotekernes forpligtelse udelukkende bøger, tidsskrifter samt lydbøger mv. Det øvrige materiale - lyd-, billed- og multimedier, adgang til Internet og elektroniske informationsbaser - er ikke omfattet af lovforpligtelsen, men er omfattet af den gældende lov som materialer, bibliotekerne bør bestræbe sig på at stille til rådighed.

I UBIS-betænkningen anbefales det, at alle egnede medier skal være obligatoriske. Folkebibliotekerne skal efter udvalgets opfattelse formidle de medier, der er gængse i befolkningen, og som derfor efterspørges på bibliotekerne: Videofilm, edb-baserede udgivelser på diskette eller cd-rom, musik mv. skal stilles til rådighed, ligesom Internetadgang skal være for alle.

Det foreliggende forslag følger i det store og hele UBIS-betænkningen og tager udgangspunkt i, at det er folkebibliotekernes opgave at give adgang til kultur- og vidensprodukter i bred forstand. I fremtiden vil denne adgang ikke være begrænset til trykte medier, men omfatte alle de medier, informationer er lagret på.

Det skal dog understreges, at videogrammer ikke vil være omfattet af bibliotekernes materialeforpligtelse (jf. bemærkningerne om lovforslagets økonomiske konsekvenser samt lovforslagets § 1, stk. 2).

Det foreslås derfor, at folkebibliotekernes formålsparagraf ændres, således at den omtaler såvel bøger og tidsskrifter som andre egnede materialer - såsom musikbærende materialer og elektroniske informationsressourcer -, der bør indgå i bibliotekernes materialeudvalg. Det bliver herefter obligatorisk for folkebiblioteker i alle kommuner - enten alene eller i samarbejde med andre kommuner - at give adgang til de omtalte medier.

Efter § 1 i den gældende bekendtgørelse skal folkebibliotekerne hvert år anskaffe en passende del af den danske bogproduktion. Efter lovforslaget vil denne målsætning blive udvidet til at omfatte de materialer, der indgår i materialeforpligtelsen.

Kulturministeriet og de kommunale parter har som led i analysearbejdet om lovforslagets økonomiske

grundlag drøftet den udvidede materialeforpligtelse i sammenhæng med folkebibliotekernes materialevalgskriterier. Der er enighed om, at det bør præciseres, at bibliotekerne stiller materiale til rådighed med det særlige formål at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne om lovforslagets økonomiske konsekvenser, idet det understreges, at realiseringen af målsætningen om den udvidede materialeforpligtelse må finde sted under hensyn til de bevillingsmæssige rammer. Endvidere indgår det i lovforslagets økonomiske grundlag, at forpligtelsen først træder i kraft fuldt ud fra år 2003.

Når bøger og tidsskrifter fortsat omtales i bestemmelsen skyldes det, at bogmediet efter Kulturministeriets opfattelse fortsat må tillægges en central betydning i bibliotekerne. Det er derfor den politiske målsætning, at niveauet for boganskaffelser som minimum fastholdes.

Også musikmaterialer har efter Kulturministeriets opfattelse en vigtig betydning for folkebibliotekernes kulturformidling. Bibliotekerne vil - som det er tilfældet for bøgerne - ud fra en kvalitativ vurdering skulle udvælge musikmaterialer, der skønnes at bidrage til uddannelsesformål og til kulturel oplevelse og forståelse.

Multimedier i fast form (for eksempel cd-rom) kan indeholde blandt andet computerspil, interaktiv undervisning, opslagsværker, skøn- og faglitterære værker med billeder og lyd og edb-programmer. Også i denne sammenhæng skal folkebibliotekerne i materialevalget lægge vægt på de fastsatte materialevalgskriterier. For så vidt angår edb-programmer skal det bemærkes, at det ikke forekommer at være et naturligt led i folkebibliotekernes kulturformidling, at bibliotekerne udlåner digitalt materiale, der udelukkende består af et edb-program (for eksempel et tekstbehandlingsprogram).

For så vidt angår Internet indebærer materialeforpligtelsen, at brugerne får adgang til de informationer, der præsenteres via dette medie. Det er således ikke hensigten, at folkebibliotekerne aktivt skal bistå brugerne ved anvendelsen af Internet til kommunikationsformål - for eksempel elektronisk post, »samtaler« i de såkaldte »chatrooms«, bankforbindelse eller indkøb via nettet.

Det indgår i materialeforpligtelsen, at folkebibliotekerne skal udvide deres kendskab til Internet og udvikle deres service, navnlig med henblik på at udnytte dets muligheder i forhold til uddannelse, formidling af offentlig information samt alment kulturelle formål.

Sammen med etableringen af elektronisk adgang til bibliotekernes fælles bibliotekskatalog – DanBib – er udviklingen af nye biblioteksydelser på Internet skridt på vejen til etablering af det elektroniske bibliotek.

I folkebibliotekssektoren er der igangsat en lang række projekter, der har til formål at give borgerne bedre biblioteksservice via Internet. Udvikling af bibliotekernes hjemmesider, der giver borgerne adgang til de lokale bibliotekskataloger og offentlig information om lokalsamfundet; etablering af forfatternet, hvor borgerne får adgang til bibliografier og omtale af forfatternes produktion; udvikling af elektroniske nyhedstjenester samt udvikling af informationssøgningsværktøjer er eksempler på udviklingen af det elektroniske bibliotek.

Disse udviklingstendenser skal ses i sammenhæng med det fælles kommunale, amtskommunale og statslige projekt »Service og velfærd», hvor et af elementerne er, at informationsteknologien skal medvirke til at forbedre servicen i forhold til borgerne. Teknologien kan medvirke til større grad af selvbetjening og borgernes frie valg i tilknytning til den offentlige service.

Etableringen af det elektroniske bibliotek skal også ses i sammenhæng med projektet »Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek«, som er nærmere omtalt i bemærkningerne til § 8.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at folkebibliotekerne skal bestræbe sig på at stille videogrammer til rådighed. Der tilsigtes ingen ændring i forhold til den gældende ordning.

Videogrammer anskaffes i stigende omfang af folkebibliotekerne. Det skyldes blandt andet, at billedmediet supplerer faglitteraturen med instruktions- og dokumentarfilm. Hertil kommer, at et antal spillefilm er tilgængelige på bibliotekerne, hvilket giver mulighed for en ekstra dimension i kulturformidlingen. Det drejer sig navnlig om film, der ikke findes i den kommercielle handel.

Videomediet har således et stort potentiale i forhold til oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet. Navnlig Filminstitutets og Danmarks Radios filmmaterialer er velegnede til biblioteksformål.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at Dansk BiblioteksCenters medievirksomhed, DBC medier A/S, har indgået aftale med Foreningen af Danske Videogramdistributører om klarering af rettigheder for videofilm. Gennem denne virksomhed er der skabt

grundlag for, at videomediet har kunnet vinde indpas i mange folkebibliotekers udlånsvirksomhed.

Under hensyn til lovforslagets samlede økonomiske ramme vil videomediet imidlertid ikke være omfattet af folkebibliotekernes materialeforpligtelse. Det har endvidere indgået i overvejelserne, at videogrammer i dag i overvejende grad er baseret på det analoge videobånd, som inden for de kommende år vil blive erstattet af et nyt digitalt lagringsmedie. Der er således ikke afsat nye bevillinger til folkebibliotekernes indkøb af videogrammer på nuværende tidspunkt.

Til stk. 3.

Den gældende lovs § 1, stk. 2 flyttes til lovforslagets § 1, stk. 3. Der tilsigtes ingen indholdsmæssige ændringer.

Ministeriet anser det for væsentligt, at folkebibliotekernes forpligtelse til at varetage formidling af offentlig information også gælder den elektronisk publicerede information.

Til § 2

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 3.

Bestemmelsen fastslår, at folkebibliotekernes formål skal opfyldes gennem kvalitet, alsidighed og aktualitet i udvalget af det materiale, der stilles til rådighed. Ved udvælgelsen må alene disse kriterier, ikke de i materialet indeholdte religiøse, moralske eller politiske synspunkter, være afgørende.

For så vidt angår forpligtelsen til at stille Internet til rådighed giver det ikke mening at tale om udvælgelse af materialer. Befolkningens adgang til Internet via folkebibliotekerne er begrundet i, at en stor del af den information og viden, der findes i samfundet, formidles gennem dette medie. I tilknytning til Internet hører det til bibliotekernes opgave at udvikle informationsformidlingen med særligt henblik på at fremme bibliotekernes kulturelle og uddannelsesmæssige formål, jf. bemærkningerne til § 1.

Det bemærkes i øvrigt, at Kulturministeriet ikke har fundet det nødvendigt at videreføre bestemmelsen i § 3, stk. 2 i den gældende lov, hvorefter den ledende bibliotekar foretager materialevalget under medvirken af de øvrige bibliotekarer og under ansvar over for kommunalbestyrelsen. Bestemmelserne om hvilke kriterier, der skal lægges til grund for folkebibliotekernes materialevalg følger således af lovforslagets § 2, mens § 3 fastslår, at driften af et folkebibliotek er et ansvar for kommunalbestyrelsen.

Til § 3

Bestemmelsen er en sammenskrivning af de gældende bestemmelser i § 4, stk. 1 og 2. Der tilsigtes ingen indholdsmæssige ændringer.

UBIS-udvalget noterede sig den store spredning i de enkelte kommuners udgifter til biblioteker. Dette gav UBIS-udvalget anledning til at overveje, om der bør fastsættes minimumsstandarder for biblioteksbetjeningen, eller om en vis udligning eventuelt bør tilvejebringes på en anden måde.

Kulturministeriet har imidlertid ikke fundet det nødvendigt eller hensigtsmæssigt at fastsætte minimumsstandarder, dels fordi kommunerne bør have stor frihed til at afstemme serviceniveauet efter virksomhedens karakter (jf. lovforslagets § 3, stk. 2) og dels fordi både den gældende lovgivning og lovforslaget giver vide muligheder for, at bibliotekerne kan samarbejde om opgaveløsningen.

Det er imidlertid ministeriets vurdering, at især de mindre kommuner ofte har problemer med at løse opgaven med at drive et effektivt og tidssvarende bibliotek. Der er således generelt en betydelig forskel i serviceniveauet mellem store og små kommuners biblioteksbetjening.

Denne vurdering bekræftes af en undersøgelse, som Finansministeriet, Kulturministeriet, Biblioteksstyrelsen og Kommunernes Landsforening fremlagde i 1997 om folkebibliotekernes økonomi 1980-1995. Undersøgelsen viste dog også, at der i perioden 1980 til 1995 er sket en vis udjævning i udgiftsniveauet mellem biblioteker med et stort og et lille befolkningsunderlag (jf. »Folkebibliotekernes økonomi 1980-1995«, udgivet af Forlaget Kommuneinformation, 1997).

Kulturministeriet lægger på denne baggrund stor vægt på, at bibliotekerne samarbejder om opgaveløsningen for at realisere lovforslagets målsætning om den udvidede materialeforpligtelse i alle egne af landet. Øget samarbejde kan medvirke til at sikre kvalitet i bibliotekernes ydelser og en bedre udnyttelse af ressourcerne til udvikling af nye ydelser, materialeindkøb og informationsteknologi.

En rundspørge til kommunerne, som Biblioteksstyrelsen foretog i 1998, viste, at 120 kommuner er positive i forhold til at indgå i samarbejde med andre kommuner om løsning af biblioteksopgaven. En del kommuner erkender, at det er en stor opgave for en lille kommune at drive et effektivt og tidssvarende bibliotek.

Undersøgelsen peger på behovet for mange former for samarbejde: Materialevalg, materialeanskaffelse, licenser til elektronisk information, elektroniske vej-

visere, publicering på Internet, konsulentvirksomhed og kompetenceudvikling; men for tiden først og fremmest samarbejde om bibliotekssystemer, det vil sige edb-systemer til automatisering af biblioteksfunktioner som søgning, udlån mv.

For yderligere at tilskynde til samarbejde foreslår ministeriet, at folkebibliotekerne med et rimeligt varsel kan opkræve betaling for lån der formidles som led i folkebibliotekernes lånesamarbejde samt i de tilfælde, hvor borgere fra en anden kommune låner på biblioteket, jf. lovforslagets §§ 22 og 23.

Til stk. 2.

Den gældende lovs § 2, pkt. 3 og 4 samt § 5, stk. 3 videreføres i lovforslagets § 3, stk. 2. Ministeriet har fundet det hensigtsmæssigt at samle bestemmelserne, der vedrører målsætninger for kommunernes tilrettelæggelse af bibliotekernes service i forhold til borgerne.

Biblioteksbetjeningen af børn og voksne, der er afskåret fra selv at komme på biblioteket, kan blandt andet løses ved at give forbedret elektronisk adgang til bibliotekernes ressourcer. Endvidere kan kommunerne fremme tilgængeligheden til folkebibliotekerne ved en handicapvenlig indretning af de fysiske rammer.

Den nærmere tilrettelæggelse af åbningstiderne bør forsat bero på lokale beslutninger. Det forudsættes, at der lægges vægt på, at folkebibliotekernes samlinger og tilbud også bør være tilgængelige på tider, hvor den erhvervsaktive del af befolkningen har mulighed for biblioteksbenyttelse, samt at bibliotekerne i videst muligt omfang er åbne i weekenderne, så for eksempel forældre sammen med deres børn kan benytte bibliotekerne.

Ministeriet henleder i øvrigt opmærksomheden på, at Biblioteksstyrelsen har taget skridt til at styrke det statslige engagement på børnebiblioteksområdet. Formålet er primært at udvikle børnebibliotekets samspil med forældre og andre dag-, kultur- og fritidsinstitutioner (for eksempel dag- og døgninstitutioner, folkeskolen og skolebiblioteket, kulturinstitutioner, foreninger, børnekulturhuse) for derigennem at skabe mere helhed i børns hverdag.

Børnebiblioteket har traditionelt haft til opgave at styrke børns læsning, men viften af børnekulturelle tilbud er blevet bredere. Biblioteket kan supplere leg og læring med en kulturel dimension og være et mødested for børn, hvor de møder andre voksne end i skolen. Det kan endvidere danne rammen om medieværksteder og medvirke til, at børn forholder sig aktivt og kritisk til medierne.

Blandt folkebibliotekerne er der allerede i dag igangsat mange initiativer med henblik på at udvikle og styrke børnebiblioteket. En del biblioteker arbejder bevidst på at inddrage børn og unge i børnebibliotekets virksomhed for eksempel ved at styrke børnenes indflydelse på materialevalget, på den fysiske indretning af biblioteket og på bibliotekets forskellige kulturelle aktiviteter for børn og unge.

Endvidere har Biblioteksstyrelsen taget skridt til at understøtte udviklingen af børnebibliotekernes rolle som uforpligtende mødesteder og som medieværksteder. Som et særligt tiltag har Biblioteksstyrelsen afsat midler til samarbejde mellem folke- og skolebiblioteker i perioden 1999 til 2001 (jf. bemærkningerne til § 7).

Der henvises i øvrigt til kulturministerens redegørelse til Folketinget om regeringens børnekulturpolitiske indsats (Kulturministeriet, den 6. oktober 1999), hvor det blandt andet fremgår, at Kulturministeriet og Biblioteksstyrelsen vil etablere forsøg med kulturkoordinatorer med det lokale folkebibliotek og det lokale kulturliv som funktionsområde.

Til stk. 3

Bestemmelsen er omformuleret i forhold til den gældende lovs § 6, der fastlægger, at lederen af et folkebibliotek skal være faguddannet bibliotekar.

Efter lovforslaget skal lederen af et folkebibliotek have en relevant faglig baggrund. Hensigten er, at andre faggrupper end bibliotekarerne skal kunne besætte lederstillingen ved et folkebibliotek, idet navnlig de større kommuner har behov for at foretage en samlet vurdering af en ansøgers faglige og ledelsesmæssige kvalifikationer.

Til stk. 4

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen lægger op til, at kommuner kan nedsætte et biblioteksråd med henblik på samordning af biblioteksvirksomheden mellem flere kommuner. Forslaget er knyttet til ønsket om, at folkebibliotekerne i større udtrækning samarbejder om opgaveløsningen og koordinerer bibliotekstilbuddet til brugerne på mellemkommunalt og regionalt plan.

Til § 4

Bestemmelsen er en sammenskrivning af den gældende lovs § 3, stk. 3 samt bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Efter den gældende lovs § 3, stk. 3 kan kulturministeren efter forhandling med Kommunernes Landsforening fastsætte nærmere bestemmelser om folkebibliotekernes materialer. De nærmere regler om folkebib-

liotekernes materialesamlinger er i medfør af gældende lov fastsat i bekendtgørelsen.

Det fremgår blandt andet af bekendtgørelsen, at folkebibliotekets materialesamling under hensyn til virkeområdets karakter skal omfatte dansk litteratur for børn og voksne, udenlandsk litteratur, aviser og tidsskrifter, en samling af opslagsværker og bibliografier samt musikallier. Biblioteket skal hvert år anskaffe en passende del af den danske bogproduktion.

Bekendtgørelsen indeholder endvidere regler om udskillelse fra samlingerne, hvorefter bibliotekerne har mulighed for at sælge kasseret materiale, efter at have tilbudt materialet til centralbiblioteket eller depotbiblioteksfunktionen.

En kommende bekendtgørelse vil i hovedtræk indeholde tilsvarende bestemmelser, hvor der tages hensyn til målsætningen om den udvidede materialeforpligtelse.

I den gældende bekendtgørelsens § 7, stk. 2 er det fastsat, at kommunalbestyrelsen er berettiget til at kræve kaution eller depositum af lånerne, der ikke er tilmeldt det danske folkeregister.

Efter lovforslaget skal der fastsættes nærmere regler om folkebibliotekernes mulighed for i særlige tilfælde at opkræve depositum for lån. Reglerne vil blive fastsat efter drøftelse med Justitsministeriet.

Muligheden efter lovforslaget for at fastsætte begrænsning i folkebibliotekernes udlån kan for eksempel vedrøre særlig kostbart materiale eller materiale, som kun forefindes i få eksemplarer.

Til § 5

Bestemmelsen er omformuleret i forhold til den gældende lovs § 5, stk. 2.

Efter den gældende lov skal folkebiblioteket stå til rådighed for enhver, der har bopæl i Danmark, og kulturministeren kan tillade en begrænsning i denne forpligtelse.

Ministeriet har fundet, at forpligtelsen til at stå til rådighed bør udvides til at omfatte alle, der henvender sig for at benytte biblioteket på stedet eller ønsker at hjemlåne.

Efter kulturministeriets vurdering vil der ikke være behov for at fastsætte nærmere bestemmelser om begrænsning i den frie låneret i et uddybende regelsæt. Forslaget præciserer, at forpligtelsen vedrører de materialer, der er nævnt i lovforslagets § 1, stk. 1.

Til stk. 2.

Gældende lovgrundlag mv.

Efter den gældende ordning, jf. § 3 i den gældende bekendtgørelse, skal et folkebibliotek ved henvend-

se til centralbiblioteket i dets område eller andre offentlige biblioteker søge at skaffe lånere bøger, tidskrifter og lydbøger, som det ikke selv råder over. Folkebiblioteket kan søge andet materiale fremskaffet. Fremskaffelse og returnering af materiale skal ske uden udgift for låneren.

Der er ikke etableret adgang for bibliotekerne til opkræve betaling hos hinanden for lån, der formidles som led i bibliotekernes lånesamarbejde. I lånesamarbejdet er det praksis, at det långivende bibliotek betaler eventuelle udgifter ved forsendelse, mens det låntagende bibliotek betaler for returnering.

Statens Bibliotekstjeneste (nu: Biblioteksstyrelsen) har fastlagt retningslinier for lånesamarbejdet på folkebiblioteksområdet - de såkaldte »faste låneveje«. Det lokale bibliotek spørger først på centralbiblioteksniveau, dernæst på Statsbiblioteket og derefter andre forsknings- og fagbiblioteker.

Folkebibliotekernes lån fra andre biblioteker udgør i 1998 ca. 1 % af det samlede udlån på ca. 75,5 mio. enheder, og det klæres for ca. 79% vedkommende inden for folkebibliotekssystemet. Folkebibliotekernes årlige lån fra forskningsbibliotekerne udgør ca. 190.000 enheder (Biblioteksårsbog 1998, statistik for folke- og skolebiblioteker).

UBIS-udvalgets anbefalinger

UBIS-betænkningen anbefalede, at lånevejene fremover bliver frie, således at det står ethvert bibliotek frit for at beslutte, hvorfra det vil søge at fremskaffe det materiale, som en låner ønsker. Det indgår i anbefalingen, at det låntagende bibliotek betaler for lånet efter en fastsat takst. De biblioteker, der indgår i den statsligt finansierede overbygningsfunktion, modtager ikke betaling.

Hensigten er at fremme en mere effektiv udnyttelse af bibliotekerne materialesamlinger og at forbedre servicen over for lånerne. Den udvidede søge- og bestillingsmulighed for et låntagende bibliotek og brugere er blevet muliggjort af, at bibliotekernes samlinger er registreret i det nationale fælles bibliotekskatalog, DanBib. Endvidere stiller en lang række biblioteker deres egne bibliotekskataloger til rådighed for andre biblioteker og offentligheden via Internet.

Ministeriets overvejelser og forslag

Ministeriet har i lovforslaget i hovedtræk tilsluttet sig UBIS-betænkningens anbefalinger.

Bestemmelsen fastslår, at folkebibliotekerne deltager i det almindelige lånesamarbejde. Deltagelse i lånesamarbejdet indebærer, at biblioteket har pligt til at søge at fremskaffe materiale, som det ikke råder over i sin egen samling.

Der henvises i øvrigt til følgende bestemmelser, der fastlægger de overordnede principper for bibliotekernes lånesamarbejde i bibliotekssektoren som helhed:

- § 8 om statens opgaver i forhold til samarbejdet i biblioteksvæsenet.
- §§ 9-12 om centralbibliotekernes virksomhed som overcentraler.
- § 13 om de statslige og statsstøttede bibliotekers forpligtelser med hensyn til at stå til rådighed for almenheden og det almindelige lånesamarbejde mellem bibliotekerne.
- § 14 om at Statsbiblioteket i Århus virker som overcentral.
- § 15 om at Danmarks Blindebibliotek virker som overcentral.
- § 22 om betalingsordning mellem kommunerne for lån, der formidles som led i lånesamarbejdet.
- § 26 om at udlån fra statslige og statsstøttede biblioteker til folkebibliotekerne sker uden betaling.

Til § 6

Bestemmelsen er omformuleret i forhold til den gældende bestemmelse i § 5, stk. 4. Der tilsigtes ingen indholdsmæssige ændringer.

Bestemmelsen fastslår, at et folkebibliotek kan oprette eller drive afdelinger i virksomheder og institutioner eller træffe aftale om biblioteksbetjening af sådanne. Hvor et folkebibliotek driver en afdeling i en institution eller virksomhed, betragtes afdelingens materialer som en del af folkebibliotekets materialesamling medmindre andet aftales.

Til stk. 2

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 5, stk. 5.

Bestemmelsen sigter navnlig på aftaler mellem folkebiblioteker og de uddannelsesinstitutioner (for eksempel gymnasier, hf-kurser og erhvervsskoler), som ikke umiddelbart kan opfylde elever og studerendes behov for tidssvarende biblioteksbetjening. UBIS-betænkningen pegede således på, at det i større omfang, end tilfældet er i øjeblikket, bør overvejes at etablere de pågældende aftaler.

Ændrede undervisningsformer, som lægger stigen de vægt på projektarbejde og større skriftlige opgaver, stiller højere krav til uddannelsessøgendes biblioteksfaciliteter. Det fremgår blandt andet af Undervisningsministeriets rapport: »Råd og vink om biblioteksfunktionen på gymnasier, hf-kurser og erhvervsskoler« (1997). Mange uddannelsesinstitutioner har etableret en biblioteksfunktion, undertiden i samarbejde med det lokale folkebibliotek.

Bestemmelsen indebærer, at en uddannelsesinstitution og et folkebibliotek kan indgå aftale om etablering af en biblioteksfunktion på uddannelsesinstitutionen for eksempel ved udlån af personale, der er ansat ved biblioteket, eller særlig betjening af institutionens elever eller studerende på folkebiblioteket, hvor det ikke skønnes hensigtsmæssigt at etablere en biblioteksfunktion på institutionen.

Til § 7

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 5, stk. 6.

I foråret 1998 iværksatte Biblioteksstyrelsen en undersøgelse af mulighederne for at styrke samarbejdet mellem folke- og skolebibliotekerne med det formål at give børn og unge den bedst mulige service og samtidig forbedre udnyttelsen af ressourcerne. Undersøgelsen blev gennemført af en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Undervisningsministeriet, Kommunernes Landsforening og biblioteksverdenen.

Med udgangspunkt i arbejdsgruppens rapport besluttede det rådgivende fordelingsudvalg for folke- og skolebibliotekernes udviklingspulje at reservere midler i perioden 1999-2001 til udvikling af samarbejdet mellem de to bibliotekstyper. Eksempler på samarbejdsområder er sproglig opmærksomhed og læsning, informationsteknologi, medieværksteder og koordinering af materialevalget.

Kapitel 2

Statslige opgaver på biblioteksområdet

Statens opgaver

Til § 8

Bestemmelsen er ny.

Det er hensigten med bestemmelsen at fastslå, at staten fremmer samarbejdet i biblioteksvæsenet og virker for, at brugerne gennem folkebiblioteket har adgang til de statslige og statsstøttede bibliotekers materialer.

Målsætningen er udmøntet i lovforslagets §§ 9-18.

Opmærksomheden henledes i øvrigt på projektet »Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek«, som er etableret i et samarbejde mellem Forskningsministeriet, Kulturministeriet og Undervisningsministeriet. I perioden 1998-2002 er der afsat i størrelsesordenen 200 mio. kr. til formålet.

Visionen er at etablere et elektronisk netværk mellem de deltagende forskningsbiblioteker ved brug af den nyeste informationsteknologi. Bibliotekernes informationsressourcer (digitale og traditionelle) stilles

til rådighed for forskere, studerende, erhvervsliv, biblioteker og andre brugere på en sammenhængende og enkel måde.

Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek er et eksempel på, at staten gennem indgåelse af brede licensaftaler - de såkaldt nationale licenser - tilstræber, at centrale faglige brugergrupper får adgang til væsentlige informationsressourcer.

Staten vil endvidere fremme, at der er adgang til disse ressourcer for en bredere offentlighed. Det kan for eksempel ske ved, at licensaftalerne omfatter mulighed for at levere materialer ved elektronisk adgang eller papirkopier af artikler til brugere, der ikke indgår i den aftalefastsatte brugerkreds, eventuelt mod betaling, jf. lovforslagets § 29.

Baggrunden herfor er - som det også påpeges i UBIS-betænkningen - at det bør være en målsætning, at der også via folkebibliotekerne vil være adgang til »Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek«.

Centralbibliotekerne

Til lovforslagets §§ 9-12

Gældende lovgrundlag mv.

Ved vedtagelsen af den gældende lov blev finansieringen af den regionale centralbiblioteksfunktion flyttet fra amtskommunerne til staten. Baggrunden for omlægningen var hensynet til et mere ligeligt niveau for centralbiblioteksbetjeningen og sammenhængen med den øvrige del af den statsfinansierede overbygningssfunktion.

Omlægningen ændrede ikke ved den allerede eksisterende centralbiblioteksstruktur, hvorefter et folkebibliotek i hvert amt varetager centralbibliotekforpligtelserne over for de øvrige folkebiblioteker i amtet.

Kulturministeren afgør efter indhentet udtalelse fra kommunalbestyrelserne i centralbiblioteksområdet, hvilket bibliotek der tillige skal virke som centralbibliotek. Centralbiblioteksområdet omfatter kommunerne i et amt.

Centralbibliotekernes ydelser i forhold til folkebibliotekerne i betjeningsområdet er nærmere beskrevet i den gældende bekendtgørelse, hvor ydelserne er opdelt i obligatoriske og ikke-obligatoriske opgaver. I bekendtgørelsen er der endvidere fastsat regler vedrørende ydelser, centralbibliotekerne kan opkræve betaling for.

Kulturministeren nedsætter et rådgivende udvalg for hvert centralbibliotek. Udvalget består af en repræsentant for centralbibliotekskommunen, udpeget efter indstilling fra kommunalbestyrelsen, og seks repræsentanter for de øvrige kommuner i centralbiblio-

teksområdet, udpeget efter indstilling fra kommuneforeningen i amtet.

Endelig fastslår den gældende lov, at der ydes stats tilskud til Københavns og Frederiksberg Kommuner til den del af biblioteksvirksomheden, der svarer til centralbiblioteksvirksomheden.

UBIS-betænkningens anbefalinger

UBIS-betænkningen anbefalede følgende:

- At centralbibliotekernes opgave som materialeoverbygning fastholdes og udvides til at omfatte alle materialer. Den statslige finansiering heraf fortsætter. Folkebibliotekerne bør derfor ikke betale for lån fra centralbibliotekerne.
- Den nuværende centralbiblioteksstruktur bibeholdes for så vidt angår materialesupplering og lånesamarbejde, og finansieringen gøres delvis aktivitetsafhængig gennem indgåelse af resultatkontrakter.
- At man fremover løbende analyserer de enkelte støttefunktioner, således at det klarlægges, i hvilket omfang de bør være geografisk forankret på regionalt niveau, og i hvilket omfang de geografisk uafhængige funktioner kan udbydes til andre biblioteker.
- At de geografisk uafhængige støttefunktioner herefter udbydes i licitation blandt de relevante biblioteker eller andre relevante institutioner eller virksomheder.
- At bibliotekerne altid bør yde en vis betaling for benyttelse af disse støttefunktioner.

Ministeriets overvejelser og forslag

Lovforslagets bestemmelser i §§ 9-12 om centralbibliotekerne tager udgangspunkt i UBIS-udvalgets overvejelser.

Det er ministeriets opfattelse, at der – blandt andet i lyset af den informationsteknologiske udvikling - er behov for at skabe større fleksibilitet i udformningen af centralbibliotekernes opgaver med henblik på en mere målrettet og effektiv betjening af folkebibliotekerne.

Efter lovforslaget ophæves § 7, stk. 2 i den gældende lov om, at centralbibliotekernes betjeningsområder følger amtsgrænserne. Forslaget vil gøre det muligt at skabe en mere fleksibel centralbiblioteksstruktur, således at centralbiblioteksvirksomheden bedre kan tilpasses blandt andet de regionale forhold. Forslaget vil endvidere gøre det muligt for udvalgte centralbiblioteker at varetage opgaver for det samlede folkebiblioteksvæsen.

Der kan fortsat være behov for en materialeoverbygning til de lokale folkebiblioteker på regionalt ni-

veau, men en stadig mere effektiv udnyttelse af kataloger på Internet og en forventet, øget udnyttelse af mulighederne for elektronisk dokumentlevering samt smidige kørselsordninger har gjort det ønskeligt at skabe mulighed for større fleksibilitet i centralbiblioteksstrukturen.

Efter lovforslaget fastholdes centralbiblioteksvirksomheden som en statslig bevilling på finansloven, men de enkelte centralbibliotekers bevilling og de ydelser, der skal leveres, fastlægges i resultatkontrakter mellem centralbibliotekskommunen og Kulturministeriet.

Kontraktmodellen er blandt andet blevet fremhævet som et velegnet styringsinstrument i rapporten »Re-Bib 2005«, som i 1997 blev udarbejdet på baggrund af et projekt om støttefunktioner i biblioteksvæsenet. Projektet blev gennemført på Statens Bibliotekstjenestes (nu: Biblioteksstyrelsen) foranledning og omfattede blandt andet en række regionale seminarer, hvor deltagerne drøftede mulighederne for at styrke samarbejdet i sektoren.

På baggrund af ønsket om større fleksibilitet foreslår Kulturministeriet, at § 11 den gældende lov vedrørende statstilskud til Københavns og Frederiksberg Kommuner, ikke videreføres i lovforslaget. Tilskudet bliver ydet til den del af kommunernes biblioteksvirksomhed, der svarer til centralbiblioteksvirksomheden. Fastlæggelsen af den fremtidige centralbiblioteksstruktur og centralbibliotekernes virksomhed i hovedstadsområdet vil ske under hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende i dette område. De kommunale parter vil blive inddraget i drøftelserne herom, jf. lovforslagets § 10.

Endvidere foreslår Kulturministeriet, at § 10 i den gældende lov vedrørende de rådgivende udvalg for centralbibliotekerne ikke videreføres i lovforslaget. Forslaget er ligeledes begrundet i ønsket om større fleksibilitet navnlig med hensyn til fastlæggelsen af den kreds af folkebiblioteker, som det enkelte centralbibliotek skal betjene. Det har endvidere indgået i overvejelserne, at der har vist sig forskellige aktivitetsniveauer for de nuværende rådgivende udvalg og meget forskellig praksis for, hvilke emner de har fået forelagt.

Til § 9

Bestemmelsen er en omformulering af den gældende bestemmelse i § 7, 1. punktum.

Forslaget præciserer, at centralbibliotekerne virker som overcentraler, idet bibliotekerne fremskaffer materialer, som er beregnet på at blive stillet til rådighed for folkebibliotekerne og har etableret et serviceappa-

rat med henblik på betjening og rådgivning af bibliotekerne.

Til § 10

Bestemmelsen er en omformulering af den gældende bestemmelse i § 8.

I den gældende lov er det fastlagt, at kulturministeren efter indhentet udtalelse fra kommunalbestyrelserne i centralbiblioteksområdet afgør, hvilket bibliotek der skal virke som centralbibliotek.

Ministeriet foreslår, at kulturministeren bemyndiges til efter forhandling med de kommunale parter at fastlægge hvilke folkebiblioteker, der tillige skal virke som centralbiblioteker.

Til stk. 2.

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 8, stk. 2.

Centralbibliotekets opgaver som overcentral forudsætter, at biblioteket opfylder særlige krav til materialsamlingernes omfang og kvalitet, personalet og lokaler.

Til § 11

Bestemmelsen er en omformulering af den gældende bestemmelse i § 9.

Det foreslås, at kulturministeren gennem Biblioteksstyrelsen indgår aftaler med de kommuner, der driver centralbiblioteksvirksomhed (jf. også bemærkningerne til §§ 9-12).

Aftalerne skal medvirke til:

- Kvalitetsudvikling i centralbiblioteksfunktionen.
- Fleksibilitet i opgavevaretagelsen, organiseringen og ressourcefordelingen i tilknytning til centralbiblioteksfunktionen.
- Sammenhæng med den øvrige del af den statslige overbygning af folkebiblioteksområdet.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Aftalerne, der er omtalt i stk. 1, vil blive indgået efter forudgående høring af de relevante folkebiblioteker med henblik på at afdække særlige behov og problemer, som der bør tages højde for i kontrakten.

Aftalerne vil omfatte en beskrivelse af de opgaver, som centralbibliotekerne varetager som overcentraler.

Grænsen mellem centralbibliotekernes vederlagsfrie ydelser og betalingsydelser i forhold til folkebibliotekerne har efter den gældende ordning været fastsat i bekendtgørelsens § 8.

Efter lovforslaget skal centralbibliotekernes vederlagsfrie ydelser beskrives i de aftalerne.

Til § 12

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 9, stk. 2.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen præciserer, at statens bevilling til centralbiblioteksvirksomheden afhænger af de bevillingsmæssige forudsætninger. Den samlede bevilling til centralbibliotekerne vil fremgå af finansloven som efter den gældende praksis.

De statslige biblioteker

Til § 13

Gældende lovgrundlag mv.

Ifølge § 14 i den gældende lov kan kulturministeren efter aftale med de berørte ministre fastsætte regler vedrørende de statslige og de statsstøttede bibliotekers virksomhed i forhold til folkebibliotekerne. Denne hjemmel er imidlertid ikke udnyttet.

En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Undervisningsministeriet, Kulturministeriet og Statens Bibliotekstjeneste (nu: Biblioteksstyrelsen) fremlagde i 1995 en rapport, der belyste forskningsbibliotekernes rolle som offentlige biblioteker.

Det var arbejdsgruppens samlede vurdering, at bibliotekernes lånesamarbejde generelt fungerede godt, og at visse forskningsbibliotekers praksis med at prioritere betjening af interne brugere før eksterne ikke gav anledning til kritik. Arbejdsgruppen fandt således, at der ikke var behov for at udarbejde regler om lånesamarbejdet i medfør af § 14.

UBIS-betænkningens anbefalinger

I UBIS-betænkningen konstateres det imidlertid, at nogle universitetsbiblioteker i højere grad end tidligere ser sig som institutionsbiblioteker og derfor har søgt at etablere betalingsordninger for formidling af lån til andre biblioteker.

Undervisningsministeriet bragte betalingsordningen til ophør i 1996, idet ministeriet blandt andet henviste til, at spørgsmålet om betaling, herunder betaling mellem biblioteker blev behandlet af UBIS-udvalget, og at ændringer i bibliotekernes lånesamarbejde måtte afvente udvalgets indstilling.

UBIS-udvalget påpeger, at det har været et grundlæggende princip i dansk biblioteksvæsen, at bøger, der er købt for offentlige midler, skal stå til rådighed for offentligheden. Ethvert offentligt finansieret bibliotek bør være pligtig til at stille sine bøger til rådighed.

hed, enten for brug på stedet eller til brug for bibliotekernes lånesamarbejde.

Undervisningsministeriet tilkendegav i UBIS-udvalget, at ministeriet lægger vægt på, at de statslige biblioteker fortsat varetager biblioteksopgaven i forhold til eksterne brugere og deltager i lånesamarbejdet med det øvrige biblioteksvæsen. Det blev endvidere tilkendegivet, at ministeriet agter at sikre det bevillingsmæssige grundlag herfor.

Efter UBIS-udvalgets opfattelse bør det herefter være tilstrækkeligt at sikre, at de statslige biblioteker i deres bevillingsgrundlag får indbygget en forudsætning om, at bibliotekerne står til rådighed for lånesamarbejdet og for almenheden, og at der føres et vist tilsyn for at sikre, at bibliotekernes eksterne opgaver ikke nedprioriteres på en urimelig måde.

UBIS-udvalget konstaterede, at der ved indførelse af en budgetmodel for de statslige forskningsbiblioteker på Undervisningsministeriets (nu: Forskningsministeriets) område er etableret en form for økonomisk regulering, som udvalget i øvrigt anbefaler anvendt. Budgetteringssystemet er indrettet sådan, at en del af bevillingen beregnes efter moderinstitutionens undervisnings- og forskningskapacitet, og en anden del af bevillingen beregnes efter den faktiske brug af bibliotekerne.

Udvalget fandt derfor ingen anledning til at foreslå ændringer heri, men anbefalede, at institutionsbibliotekernes opgaver blev præciseret. Brugerkredsen for institutionsbiblioteker, der er defineret som offentlige, bør omfatte dem, som er tilknyttet institutionen og dem, som personligt møder frem på biblioteket. Benyttelse af bibliotekets materialer på stedet eller lån, herunder lån til andre biblioteker, bør være vederlagsfri. Andre serviceydelser kan der i princippet opkræves vederlag for, og det bør være op til institutionen selv at beslutte herom. Der bør endvidere kunne differentieres mellem interne og eksterne brugere for så vidt angår eventuelle vederlags størrelse.

UBIS-udvalget anbefalede endvidere, at der gives alle biblioteker en generel hjemmel til at opkræve vederlag i forbindelse med, at biblioteket giver adgang til databaser, informationstjenester eller andre serviceydelser, hvortil der er knyttet forbrugsgebyrer. Vederlaget skal kunne opkræves af alle brugere og eventuelt differentieres efter forskellige brugerkategorier.

Ministeriets overvejelser og forslag

Lovforslagets bestemmelser i § 13 om de statslige og statsstøttede biblioteker tager udgangspunkt i UBIS-udvalgets overvejelser.

Det danske bibliotekssystem er baseret på, at alle de større statslige biblioteker er en del af det offentlige bibliotekssystem, hvorfra enhver har adgang til at låne, hvad enten det sker ved direkte henvendelse eller gennem et andet bibliotek. Herved opnås en smidig og hensigtsmæssig udnyttelse af de samlede ressourcer, som biblioteksvæsenet råder over.

Under hensyn til, at lovforslaget primært vedrører folkebibliotekernes forhold og samarbejdsmekanismerne mellem den statslige overbygning og folkebibliotekerne, har Kulturministeriet ikke fastsat særlige bestemmelser om de statslige bibliotekers indbyrdes lånesamarbejde.

Bestemmelsen i stk. 1 er ny.

Bestemmelsen fastslår, at staten driver en række biblioteker med henblik på betjening af læreanstalter, institutioner og forskning.

Til stk. 2

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at de statslige biblioteker står til rådighed for enhver for benyttelse på stedet og udlån af materialer og deltager i bibliotekernes lånesamarbejde, såfremt opgaven indgår i forudsætningen for bevillingen til biblioteket.

Bestemmelsen sigter først og fremmest mod de almenne forskningsbiblioteker under Kulturministeriet samt Forskningsministeriets og Undervisningsministeriets biblioteker ved universiteter og videregående uddannelsesinstitutioner. Afgrænsningen af disse biblioteker foretages af kulturministeren efter forhandling med de berørte ministre.

Også en lang række mindre specialbiblioteker vil være omfattet af bestemmelsen. Bestemmelserne kan således også omfatte biblioteker, som henhører under andre ministerier end Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Forskningsministeriet.

Ovennævnte biblioteker har først og fremmest til formål at betjene deres primære brugere som for eksempel forskere og studerende, der er tilknyttet biblioteket, og vil fortsat fastlægge deres indkøbspolitik herefter. Opmærksomheden henledes i denne sammenhæng på, at der kan forekomme tilfælde, hvor et statsligt bibliotek kan undlade at udlåne materiale til almenheden under henvisning til, at materialet så vidt muligt skal være tilgængeligt for bibliotekets primære brugere.

Til stk. 3.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at biblioteker, der modtager tilskud fra staten, står til rådighed for enhver og delta-

ger i bibliotekernes lånesamarbejde, såfremt opgaven indgår i forudsætningen for tilskuddet.

Bestemmelsen sigter mod selvejende og private biblioteker, der råder over samlinger med stor betydning for befolkningens adgang til et bredt materialeudbud. Disse biblioteker har ofte samlinger til brug for særlige brugergrupper og materialer, som normalt ikke er tilgængelige på de statslige biblioteker eller folkebibliotekerne. Det forudsættes, at der indgås individuelle aftaler med de disse biblioteker under hensyn til det tilskud som modtages fra staten.

Til stk. 4.

Bestemmelsen er ny.

Kulturministeriet vil optage forhandling med de berørte ministre med henblik på at fastlægge nærmere regler om de statslige og statsstøttede bibliotekers deltagelse i lånesamarbejdet og deres forpligtelser i forhold til at betjene almenheden.

I forbindelse med regelfastsættelsen vil der kunne tages hensyn til særlige forhold ved de berørte biblioteker.

Endvidere kan der forekomme tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt, at de statslige og statsstøttede biblioteker ikke stiller materialet til rådighed for udlån – hverken for brugere ved personlig henvendelse eller som led i lånesamarbejdet. Muligheden kan for eksempel vedrøre særlig kostbart materiale eller materiale, som kun forefindes i få eksemplarer.

Til § 14

Bestemmelsen er en omformulering af den gældende lovs § 13, stk. 1.

Statsbiblioteket i Århus vil efter forslaget fortsat have en særlig rolle i forhold til betjeningen af folkebibliotekerne. Efter forslaget skal biblioteket fungere som overcentral, idet biblioteket i sit bevillingsgrundlag har indbygget en forpligtelse til at fremskaffe udvalgte materialer, som er beregnet på at blive stillet til rådighed for folkebibliotekerne og har etableret et serviceapparat med henblik på betjening og rådgivning af bibliotekerne.

Det er hensigten med bestemmelsen at præcisere Statsbibliotekets forpligtelser som overcentral i forhold til folkebibliotekerne med hensyn til formidling af bøger, tidsskrifter og andre egnede materialer i fast og elektronisk form, varetagelse af flygtninges og indvandreres særlige behov, varetagelse af depotbiblioteksfunktionen samt af låneformidlingen fra ind- og udland.

Statsbibliotekets virksomhed som overcentral betragtes som en integreret del af den samlede statslige

overcentralvirksomhed, der i øvrigt varetages af centralbibliotekerne og Danmarks Blindebibliotek. Det forudsættes, at Statsbiblioteket koordinerer opgavevaretagelsen med centralbibliotekerne med henblik på at sikre optimal udnyttelse af ressourcerne – for eksempel ved at undgå opbygning af parallelsamlinger.

De centrale depot- og indvandrerbiblioteksfunktioner har tidligere været varetaget af de selvejende institutioner Folkebibliotekernes Depotbibliotek og Folkebibliotekernes Indvandrerbibliotek. Fra 1. januar 1998 er opgaverne overført til Statsbiblioteket ved aktstykke nr. 179 af 29. april 1998.

Til § 15

Bestemmelsen er en omformulering af den gældende lovs § 13, stk. 2.

Det er hensigten med bestemmelsen at præcisere, at Danmarks Blindebibliotek skal fungere som overcentral, idet biblioteket i sit bevillingsgrundlag har indbygget en forpligtelse hertil.

Danmarks Blindebibliotek er en statslig institution under Kulturministeriet. Biblioteket er hovedbibliotek for blinde, svagtseende og andre, som på grund af invaliditet er ude af stand til eller har vanskeligt ved at læse trykt tekst. Blindebiblioteket har egen produktion af materialer på lyd, punktskrift og i elektronisk form. Materialet formidles direkte til de brugere, der opfylder betingelserne for at blive indmeldt som låner på Blindebiblioteket.

Siden 1990 har Blindebiblioteket tillige fungeret som overcentral for lydmaterialer i forhold til folkebibliotekernes betjening af den gruppe af lånere, der er ude af stand til eller har vanskeligt ved at læse trykt tekst.

Det er hensigten med bestemmelsen at fastslå, at Danmarks Blindebibliotekets forpligtelser som overcentral i forhold til folkebibliotekerne vedrører de materialer, der er særligt tilrettelagt for den afgrænsede gruppe af lånere.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Det er hensigten med bestemmelsen at fastslå, at Danmarks Blindebibliotek kan yde rådgivning til folkebibliotekerne og andre biblioteker om forhold, der har betydning for blinde, svagtseende, ordblinde og andre, der på grund af handicap er ude af stand til eller har vanskeligt ved at læse trykt tekst.

I denne forbindelse bemærkes, at den digitale teknologi giver bibliotekerne nye muligheder for at formidle information til ovennævnte lånergruppe.

*Øvrige statslige opgaver**Til § 16*

Bestemmelsen svarer til gældende bestemmelse i § 15. Der tilsigtes ingen ændring i den gældende ordning.

Nationalbibliografien er den grundlæggende fortegnelse over landets litteratur, audiovisuelt og andet informationsbærende materiale, der udgives i Danmark. Den er et nødvendigt arbejdsgrundlag for bibliotekerne, bogbranchen og andre brugere. Nationalbibliografien registreres i en database.

Ved Aktstykke nr. 75 af 11. december 1991 blev det fastlagt, at udarbejdelsen af nationalbibliografien er en statsopgave, som finansieres af Kulturministeriet. Finansudvalget tiltrådte, at Dansk BiblioteksCenter A/S efter aftale med Kulturministeriet varetager registrering, opbevaring, publicering og distribution af nationalbibliografiske data. Aftalen med Dansk BiblioteksCenter A/S er løbende og kan opsiges med fem års varsel. Det Kongelige Bibliotek udfører opgaver i forbindelse med udarbejdelse af nationalbibliografien.

Nationalbibliografien danner grundlag for bibliotekskatalogiseringen.

Bibliotekskatalogiseringen er betegnelsen for en udvidet registrering til biblioteksbrug. Der er tale om dels en mere fyldestgørende registrering af materiale end nationalbibliografien med emneord, indholdsnoter mv. og dels registrering af materiale, som ligger uden for nationalbibliografien, men som anvendes i bibliotekerne. Det gælder for eksempel udenlandsk litteratur og udenlandske musikcd'er.

Dansk BiblioteksCenter A/S tilbyder bibliotekskatalogiseringen som en ydelse primært til folke- og skolebiblioteker mod en fast betaling pr. indbygger i de tilsluttede kommuner og med rabat for de større kommuner. Der er i dag kun ganske få, mindre kommuner, som ikke er tilsluttet ordningen. Endvidere er der en aftale mellem staten og Dansk BiblioteksCenter A/S om betaling for brug af bibliotekskatalogiserede titler i forskningsbibliotekerne.

DanBib er den fælles nationale bibliotekskatalog, som indeholder nationalbibliografien, bibliotekskatalogiserede titler til folkebiblioteker samt bestanden for størstedelen af de danske forskningsbiblioteker. Herudover har de fleste folkebiblioteker indberettet deres bestand. Det betyder, at det i tilknytning til hver enkelt titel i DanBib fremgår, hvilke folke- og forskningsbiblioteker der har den pågældende titel. Endelig indeholder DanBib med henblik på genbrug et stort antal registreringer fra en række udenlandske nationalbibliografier.

Ved aktstykke 101 af 8. december 1993 tiltrådte Finansudvalget, at Kulturministeriet erhvervede aktier i Dansk BiblioteksCenter A/S som led i gennemførelsen af det såkaldte DanBibsamarbejde. Staten indtrådte hermed i ejerkredsen for Dansk BiblioteksCenter A/S sammen med Kommunernes Landsforening, København Kommune og Gyldendal A/S.

DanBib-samarbejdet består af aftaler mellem staten, Kommunernes Landsforening samt Københavns og Frederiksberg Kommuner som opdragsgivere i forhold til Dansk BiblioteksCenter A/S. Der er indgået aftaler om etablering, udvikling og drift af DanBibbasen. Aftalerne er løbende og kan opsiges med fem års varsel.

DanBib-samarbejdet indebærer en eneret for Dansk BiblioteksCenter A/S til at levere ydelser til staten repræsenteret ved Biblioteksstyrelsen vedrørende kopiering af data til genbrug, lokalisering og lånebestilling, som de statslige biblioteker aftager.

Bibliotekerne betaler for benyttelsen af DanBibbasen ud fra antal transaktioner i basen. Benyttelsen forudsætter, at der er betalt for bibliotekskatalogiseringen.

Folkebibliotekernes og forskningsbibliotekernes benyttelse af DanBibbasen er steget markant inden for de senere år. I 1999 forventer Dansk BiblioteksCenter A/S ca. 28 mio. transaktioner i DanBib, heraf hidrører ca. 8,5 mio. bestillinger fra de statslige bibliotekers benyttelse og 15,5 mio. fra de kommunale biblioteker, mens resten hidrører fra private virksomheder, udlandet og intern DBC-brug.

Blandt andet på baggrund af bibliotekernes stigende benyttelse af DanBibbasen vil Kulturministeriet i samarbejde med de øvrige DanBibopdragsgivere overveje betalingsprincipper og finansiering i tilknytning til DanBib-samarbejdet.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Kulturministeriet foreslår, at den nationale fælles bibliotekskatalog - DanBib - stilles til rådighed for befolkningen via elektronisk adgang.

UBIS-betænkningen anbefaler, at folkebibliotekernes brugere fra egen computer får adgang til de samme søgemuligheder som på selve biblioteket. Det påpeges også, at der blandt bibliotekernes brugere er en meget positiv holdning i forhold til selvbetjening på områder som litteratur- og informationssøgning og til selv at hjemtage litteratur eller information til egen computer.

Det er hensigten med lovforslaget, at brugerne fra hjemmecomputeren skal have adgang til at søge, loka-

lisere og på sigt bestille materialer. Brugere vil få mulighed for at få et samlet overblik over, hvad bibliotekerne kan stille til rådighed af alle materialeformer samt mulighed for at bestille materialer til hjemlån fra alle biblioteker til afhentning på det lokale folkebibliotek.

Forslaget skal ses i sammenhæng med målsætningen om at etablere det elektroniske bibliotek, der har som sigte at styrke bibliotekernes service over for brugerne og medvirke til øget selvbetjening på biblioteksområdet, jf. bemærkningerne til § 1, stk. 1.

Til § 17

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 16, stk. 1.

Der ydes tilskud via finansloven til det tyske mindretals biblioteker i Sønderjylland. På finansloven for 1999 var der afsat 2,4 mio. kr. til formålet.

Til stk. 2.

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 16, stk. 2.

Siden 1996 er bevillingen givet som en tipsbevilling, der administreres af Biblioteksstyrelsen. Der gives p.t. tilskud til Søfartens Bibliotek, biblioteksbetjening af forsvarrets og civilforsvarrets tjenestesteder og biblioteksbetjening af Christiansø. I 1999 har Biblioteksstyrelsen afsat 2,9 mio. kr. til formålet.

Biblioteksstyrelsen har i 1999 iværksat en analyse af effekterne af de nuværende tilskud. På grundlag af analysens resultater vil tilskudsordningerne blive genovervejet.

Til stk. 3

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen vedrører forpligtelser for selvejende og private institutioner, der modtager tilskud i henhold til stk. 1 og 2.

Bestemmelserne, der er indføjet efter anbefaling fra Rigsrevisionen, fastslår, at kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om regnskabsaflæggelse og revision mv. for de tilskud som tildeles.

Til § 18

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 17.

Det statslige tilskud til udvikling inden for folke- og skolebiblioteker afsættes på de årlige finanslove som en udviklingspulje for folke- og skolebiblioteker.

Udviklingspuljen anvendes som en strategisk ressource på folke- og skolebiblioteksområdet. De senere år er der navnlig givet tilskud til beholdningsregistrering og Internettilslutning på folkebibliotekerne.

Fremover vil udviklingspuljen navnlig blive anvendt i forbindelse med realisering af lovforslagets målsætninger, herunder navnlig som et vigtigt redskab i udviklingen af samarbejdet i biblioteksvæsenet, jf. bemærkningerne til § 3. Udviklingspuljen kan endvidere anvendes til at fremme for eksempel kompetenceudvikling, teknologiudvikling og digitalisering af samlinger.

Biblioteksstyrelsen administrerer udviklingspuljen. Det forudsættes, at de nærmere retningslinier for fordelingen af puljen fastsættes på grundlag af rådgivning fra et udvalg med repræsentanter for de berørte parter, for eksempel Undervisningsministeriet og de kommunale parter.

På finansloven for 1999 var der afsat i alt 17,3 mio. kr. til formålet, idet der heraf var overflyttet 3,5 mio. kr. til Kulturministeriets rammebevilling til de regionale kulturforsøg.

Kapitel 3

Særlige bestemmelser

Folkebibliotekerne

Til § 19

Bestemmelsen er ny.

Ministeriet har fundet det hensigtsmæssigt at samle bestemmelserne om de ydelser, som bibliotekerne stiller vederlagsfrit til rådighed og de ydelser, der kan opkræves betaling for hos brugeren, jf. §§ 19 og 20. Derfor er princippet om vederlagsfrihed for benyttelsen af folkebibliotekernes materialer, der i den gældende lov fremgår af § 1, flyttet til § 19.

UBIS-udvalget nåede ikke til enighed om holdningen til spørgsmålet om brugerbetaling for folkebibliotekernes udlån af materialer. Mens udvalgets flertal fandt, at den gældende ordning burde lempes, således at kommunerne får adgang til opkræve vederlag for lånerkort og i begrænset omfang at opkræve vederlag for udlån mv., dog ikke udlån af bøger, fandt udvalgets mindretal, at den gældende ordning bør fastholdes uændret.

Efter lovforslaget fastholdes princippet om, at folkebibliotekernes kerneydelser er vederlagsfri for brugerne. Der kan for eksempel være tale om hjemlån af materialer samt benyttelse af de forskellige informations- og vejledningstilbud ved personligt fremmøde på biblioteket.

Enkelte kommuner har opkrævet betaling for brugernes adgang til Internet på folkebiblioteket. Det følger nu af lovforslagets § 19, at der ikke kan opkræves vederlag for denne adgang. Til de vederlagsfri ydelser

F. t. l. om biblioteksvirksomhed

henregnes således også de nye medier såsom adgang til elektroniske informationsressourcer samt udlån af musikbærende materialer, multimedier, videogrammer mv.

Med hensyn til reservation af materialer tilsigtes der ingen ændringer i den gældende ordning, hvorefter folkebiblioteket har mulighed for hos brugeren at få dækning for portoudgiften i forbindelse med fremsendelse af meddelelse om, at reserveret materiale er hjemkommet.

Som det fremgår af § 29, kan kommunerne i særlige tilfælde opkræve et forbrugsbestemt licensgebyr af brugeren.

Til § 20

Bestemmelsen er omformuleret i forhold til den gældende bestemmelse i § 19.

Efter den gældende lovs § 19 har bibliotekerne mulighed for at opkræve vederlag for særlige serviceydelser.

De særlige serviceydelser er efter § 12, stk. 3 i den gældende bekendtgørelse defineret som dokumentationsopgaver, der går ud over den almindelige biblioteksmæssige vejledning. Det fremgår endvidere, at kommunalbestyrelsen fastsætter størrelsen af og opkrævningsform for vederlaget.

Denne mulighed har i praksis været udnyttet af en række folkebiblioteker i forbindelse med levering af service til blandt andet erhvervslivet.

De særlige serviceydelser er rekvirerede ydelser, der er knyttet til bibliotekets formål om at formidle information, men som har en mere vidtrækkende karakter end benyttelse på stedet, udlån af materialer og almindelig vejledning. De særlige serviceydelser vil således ofte i ressourcemæssig henseende være mere vidtrækkende end den almindelige benyttelse.

Under hensyn til at visse særlige serviceydelser vil kunne udbydes på et marked, hvor der også er private udbydere, har ministeriet fundet, at der bør fastsættes principper for prisfastsættelsen mv., jf. stk. 4-6.

Hertil kommer, at lovforslaget som noget nyt indeholder en mulighed for, at folkebibliotekerne kan sælge vidensbaserede tjenester – for eksempel kursus- og konsulenttjenester - på markedsvilkår.

Som efter den gældende ordning kan folkebibliotekerne opkræve betaling for følgende særlige serviceydelser:

- Biblioteksopgaver (for borgere, uddannelsessøgende og offentlige og private virksomheder), der kræver bibliotekarens medvirken i form af analyse, bearbejdning af søgeresultater og/eller anden videregående faglig rådgivning eller instruktion.

- Erhvervsservice, herunder markedsovervågning, hvor man eksempelvis indsamler oplysninger vedrørende bestemte vare- eller markedsområder eller fremskaffer forskningsresultater.

Efter lovforslaget vil folkebibliotekerne få mulighed for at tilbyde følgende som særlige serviceydelser:

- Ekspreservice, hvor en bruger forlanger materiale fremskaffet så hurtigt som muligt ved en særlig foranstaltning.

- Betaling for udprintet eller fotokopieret materiale, som en bruger har rekvireret, og som overgår til brugerens ejendom.

Biblioteksstyrelsen vil følge folkebibliotekernes praksis på området og på denne baggrund vurdere behovet for at udstede vejledende retningslinier.

Med hensyn til de vidensbaserede tjenester har det været et længe næret ønske fra folkebibliotekernes side at have mulighed for at tilbyde konsulenttjenester og kursusvirksomhed på markedsvilkår til for eksempel uddannelsesinstitutioner, andre offentlige virksomheder samt til private virksomheder. Forslaget om at give biblioteker hjemmel hertil skal også ses på baggrund af ønsket om øge folkebibliotekernes mulighed for at tilvejebringe indtægter.

Bibliotekets salg af de vidensbaserede tjenester skal knytte sig til den almindelige biblioteksvirksomhed. Der sigtes således imod at give folkebibliotekerne mulighed for at etablere en konsulent- og kursustjeneste på grundlag af den erfaring og kompetence, som bibliotekspersonalet har oparbejdet gennem deres uddannelse og erhverv. Folkebibliotekerne har endvidere mulighed for at forarbejde og videreudvikle denne viden med henblik på salg.

Det er en forudsætning, at salget ikke påvirker bibliotekets almindelige virksomhed i et urimeligt omfang – for eksempel ved en reduktion af bibliotekernes almindelige rådgivning og vejledning eller ved en reduktion af åbningstiden.

Følgende vidensbaserede tjenester kan være relevante at udbyde som særlige serviceydelser, men skal sælges på markedsvilkår, såfremt de udbydes i konkurrence med private:

- Informationsovervågning for private eller offentlige virksomheder.
- Konsulenttydelser i forbindelse med etablering og vedligeholdelse af hjemmesider, for eksempel udvælgelse og vurdering af relevante links.
- Vejledning i lagring og genfindning af information, udvikling af fil- og dokumenthåndteringssystemer.
- Målrettede kurser i informationsøgning, vurdering af Internetkilder mv.

Stk. 2.

Bestemmelsen er ny som lovbestemmelse, men svarer til den gældende ordning efter § 12, stk. 3 i den gældende bekendtgørelse.

Bestemmelsen fastslår, at de ydelser, der er nævnt i stk. 1, skal være udtrykkelig rekvireret af brugeren.

Stk. 3.

Bestemmelsen er ny som lovbestemmelse, men svarer til den gældende ordning efter § 12, stk. 1 i den gældende bekendtgørelse.

Bestemmelsen fastslår, at kommunalbestyrelsen fastsætter størrelsen af og opkrævningsformen for vederlaget for de ydelser, der er nævnt i stk. 1.

Som udgangspunkt leverer folkebibliotekerne disse ydelser som særlige serviceydelser, og det forudsættes, at prisen fastsættes således, at den maksimalt dækker de omkostninger, der er forbundet med producere og levere ydelserne. Såfremt ydelserne leveres på et marked, hvor der også er private udbydere, skal prisfastsættelsen ske i overensstemmelse med de særlige regler i stk. 4 og 5, samt de regler, der fastsættes i medfør af stk. 6. Kommunerne skal endvidere aflægge en regnskabsmæssig redegørelse for de pågældende ydelser, jf. stk. 6.

Til stk. 4.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen vedrører de nye muligheder for folkebibliotekerne til at levere særlige serviceydelser og sælge vidensbaserede tjenester på et marked, hvor der også er private udbydere. Bestemmelsen præciserer, at priserne på ydelserne skal fastsættes på markedsmæssige vilkår, således at de ikke medfører urimelig konkurrence.

De nærmere regler i tilknytning til kommunernes prisfastsættelse og aflæggelse af regnskabsmæssige redegørelser for de ydelser, der udbydes i konkurrence, vil blive fastsat i samarbejde med Indenrigsministeriet. Den regnskabsmæssige redegørelse vil - ligesom kommunernes regnskabsmæssige redegørelser efter lov om kommuners og amtskommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder - skulle afgives som en del af det samlede kommunale årregnskab, jf. herved §§ 45 og 46 i lov om kommunernes styrelse og det i medfør heraf fastsatte »Budget- og regnskabssystem for kommuner og amtskommuner« (jf. lovbekendtgørelse nr. 59 af 29. januar 1998). Redegørelsen vil skulle inddrage såvel de direkte som de indirekte omkostninger ved udførelsen af de omhandlede opgaver.

Til stk. 5.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen præciserer, at folkebibliotekernes salg af ydelser, der udbydes i konkurrence med private, ikke over en treårig periode må give samlet underskud.

I henhold til bestemmelsen skal kommunerne gennem deres regnskabsaflæggelse kunne dokumentere, at folkebibliotekernes salg af ydelser på markedsvilkår ikke giver underskud over en treårig periode. Periodeangivelsen på 3 år svarer til den periode, der er fastsat i tilknytning til statsinstitutioners adgang til at udføre indtægtsdækket virksomhed, idet denne virksomhed til enhver tid skal udvise enten balance eller overskud, når de seneste 3 års driftsresultater opsummeres (jf. Finansministeriets Budgetvejledning 1996, pkt. 21.23.1).

Kulturministeriet skal bemærke, at sigtet med den pågældende bestemmelse tillige er at sikre kommunens skatteborgere mod, at de pågældende ydelser finansieres helt eller delvist på grundlag af de midler, som kommunalbestyrelsen afsætter til folkebibliotekets almindelige drift.

Stk. 6.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at kulturministeren efter forhandling med indenrigsministeren fastsætter nærmere regler om prisfastsættelse efter stk. 4 og regnskabsaflæggelse i forbindelse med folkebibliotekernes salg af ydelser, der er nævnt i stk. 1, jf. stk. 4 og 5.

Det er hensigten at fastsætte regler, der sikrer, at folkebibliotekernes samlede aktiviteter efter stk. 1, jf. stk. 4 og 5, ikke er konkurrenceforvridende over for private, og at kommunerne skal aflægge en gennemsigtig regnskabsmæssig redegørelse for de pågældende aktiviteter som en del af kommunens årsregnskab.

Til § 21

Bestemmelsen er omformuleret i forhold til den gældende bestemmelse i § 18.

Som noget nyt fastsætter lovforslaget en maksimumgrænse pr. materialeenhed, der afleveres for sent. Samtidig fastsættes som efter den gældende ordning et samlet maksimum for det gebyr, der kan opkræves for lån, der omfatter flere materialeenheder (jf. stk. 2).

Bestemmelsen er fakultativ. Ministeriet finder det hensigtsmæssigt, at det overlades til kommunerne at beslutte, hvorvidt der skal opkræves et gebyr og i givet fald hvor højt dette gebyr skal være (inden for maksimumgrænserne).

Bestemmelsen gælder kun for gebyret for overskridelse af lånetiden. De direkte udgifter, som bibliotekerne har i forbindelse med inkasso og budafhentning, kan fortsat kræves dækket i overensstemmelse med de almindelige regler for inddrivelse af tilgodehavender.

Til stk. 2.

Bestemmelsen fastlægger maksimumgrænserne for folkebibliotekernes opkrævning af gebyr for overskridelse af lånetiden, når der er tale om lån, der omfatter flere materialeenheder.

I forhold til det gældende niveau er maksimumtaksterne for gebyret for overskridelse af lånetiden ved folkebibliotekerne hævet markant. Det maksimale gebyr, der kan opkræves af brugerne for overskridelse af lånetiden, fastsættes til 220 kr. (110 kr. for børn under 14 år). Det gældende niveau er i størrelsesordenen 110 kr. (55 kr. for børn under 14 år).

Forslaget om forhøjelse af gebyret har til hensigt at tilskynde folkebibliotekernes lånere til at aflevere lånt materiale senest ved lånetidens udløb.

Til stk. 3.

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 18 (sidste punktum).

Til § 22

Bestemmelsen er ny.

Den gældende lov giver ikke mulighed for at tage betaling for lån, der formidles som led i lånesamarbejdet mellem folkebibliotekerne.

I UBIS-betænkningen blev det anbefalet som led i indførelsen af flere økonomiske styringsmekanismer, at sådanne lån principielt skal betales af det låntagende bibliotek.

Bestemmelsen følger betænkningens anbefaling og fastslår, at folkebibliotekerne får mulighed for at opkræve gebyr for formidling af lån til et andet bibliotek. Betalingen kan ikke pålægges brugeren.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at lån, der formidles som led i varetagelse af centralbiblioteksfunktionen, er vederlagsfrie for det låntagende bibliotek.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at kulturministeren efter forhandling med de kommunale parter fastsætter nærmere regler om betalingsordningen, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre betalingens størrelse og opkrævningsformen, herunder varsel for opkrævningen.

Til § 23

Bestemmelsen er ny.

Den gældende lov giver ikke mulighed for at betaling kan finde sted mellem kommunerne, når en borger fra en anden kommune låner på biblioteket.

Forslaget om, at der gives mulighed for at etablere en mellemkommunal betalingsordning er baseret på UBIS-betænkningens anbefaling af, at der indføres økonomiske styringsmekanismer på biblioteksområdet.

Formålet med ordningen er først og fremmest at understrege den enkelte kommunes ansvar for biblioteksbetjeningen af egne borgere. Betalingsordningen sigter på de tilfælde, hvor udlån til borgere fra andre kommuner har et væsentligt omfang.

Det er endvidere hensigten at tilskynde kommunerne til at indgå samarbejdsaftaler om biblioteksbetjeningen, teknologiudvikling, materialeindkøb mv. i de egne af landet, der er præget af en høj grad af lånervandring på tværs af kommunegrænserne, jf. også bemærkningerne til § 3.

Betalingsordningen baseres på det antal lån, der er leveret over kommunegrænsen. Det forudsættes, at en kommune giver et rimeligt varsel før der opkræves betaling fra andre kommuner.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at kulturministeren efter forhandling med de kommunale parter fastsætter nærmere regler om betalingsordningen, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre betalingens størrelse og opkrævningsformen, herunder varsel for opkrævningen.

Til § 24

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 20, 1. punktum.

Bestemmelsen fastslår, at kommunerne kan opkræve et omkostningsbestemt vederlag for udstedelse af erstatningslånekort.

De statslige biblioteker

Til § 25

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at de statslige og statsstøttede biblioteker, der har forpligtelser i henhold til § 13, stk. 2 og 3, udlåner materiale og yder betjening på biblioteket vederlagsfrit for brugeren.

Til § 26

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at de statslige og statsstøttede biblioteker, der har forpligtelser i henhold til § 13, stk. 2 og 3, formidler lån til folkebibliotekerne uden betaling.

Der henvises til bemærkningerne til § 13.

Til § 27

Bestemmelsen er ny.

For de statslige biblioteker udgør finansloven det overordnede hjemmelsgrundlag for bibliotekerne, og der kan gives hjemmel til at opkræve brugerbetaling for visse ydelser.

I finansloven finder man for de statslige bibliotekers vedkommende kun tekstanmærkninger vedrørende hjemmel til at opkræve gebyr for overskridelse af lånetiden og erstatning for bortkommet eller beskadiget materiale.

En række statslige biblioteker opkræver gebyrer for en lang række forskellige ydelser, som for eksempel ekspedition fra litteraturlister, ekspedition af hastebestillinger, post- og telefaxforsendelse, levering af fotokopier, fjernlån fra ind- og udland, informationssøgning, UBIS-betænkningen påpegede, at de statslige biblioteker har etableret en noget uensartet gebyrpolitik, og det er i øvrigt uklart, hvorvidt alle biblioteker har hjemmel til at opkræve gebyrer for ovennævnte aktiviteter.

På denne baggrund er det efter Kulturministeriets opfattelse hensigtsmæssigt, at hjemmelsgrundlaget for de statslige og statsstøttede bibliotekers opkrævning af vederlag for særlige serviceydelser præciseres.

Bestemmelsen fastslår, at de statslige og statsstøttede biblioteker, der har forpligtelser i henhold til § 13, stk. 2 og 3, kan opkræve vederlag af brugerne for særlige serviceydelser, der er knyttet til biblioteksbetjeningen, men som har en mere vidtrækkende karakter end benyttelse på stedet, udlån af materialer og almindelig vejledning.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at kulturministeren efter forhandling med vedkommende ministre fastsætter nærmere regler om de statslige og statsstøttede bibliotekers opkrævning af vederlag for særlige serviceydelser. Reglerne kan blandt andet vedrøre, hvilke ydelser der kan opkræves betaling for, herunder størrelsen af betalingen.

Ved regelfastsættelsen kan der tages hensyn til særlige forhold ved de enkelte biblioteker.

Til § 28

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastlægger maksimumgrænsen for de statslige og statsstøttede bibliotekers opkrævning af gebyr for overskridelse af lånetiden.

Der har hidtil været en noget uensartet praksis for de statslige bibliotekers opkrævning af gebyr for overskridelse af lånetiden. Af hensyn til brugerne bør der være størst mulig klarhed og ensartethed for så vidt angår bibliotekernes gebyrer. Derfor foreslår Kulturministeriet, at de statslige og statsstøttede bibliotekers hjemmel til opkræve gebyr for overskridelse af lånetiden skal fremgå af biblioteksloven.

De statslige og statsstøttede bibliotekers adgang til opkræve de omtalte gebyrer har til hensigt at tilskynde bibliotekernes lånere til at aflevere lånt materiale senest ved lånetidens udløb.

Kulturministeriet har noteret sig, at der er en anden lånerkultur på de statslige og statsstøttede biblioteker end på folkebibliotekerne. På det statslige område er der ofte tale om, at lånerne er studerende eller forskere, der låner mange materialer på en gang for eksempel til forskningsprojekter eller udarbejdelse af specialeafhandlinger mv. Der er derfor ikke som på folkebiblioteksområdet fastsat en maksimumsgrænse for gebyret ved for sen aflevering af materialer, der er lånt samtidigt, som har samme lånetid og afleveres samlet.

Bestemmelsen er fakultativ. Ministeriet finder det hensigtsmæssigt, at det overlades til bibliotekerne at beslutte, hvorvidt der skal opkræves et gebyr og i givet fald hvor høj dette gebyr skal være (inden for maksimumgrænserne).

Bestemmelsen gælder kun for gebyrer for overskridelse af lånetiden. De direkte udgifter, som bibliotekerne har i forbindelse med inkasso og budafhentning, kan fortsat kræves dækket i overensstemmelse med de almindelige regler for inddrivelse af tilgodehavender.

*Fælles bestemmelser**Til § 29*

Bestemmelsen er ny.

Et flertal i UBIS-udvalget anbefalede, at alle biblioteker får hjemmel til at opkræve vederlag i de tilfælde, hvor der til en ydelse er knyttet forbrugsafgifter til en leverandør eller rettighedshaver.

Anbefalingen er navnlig begrundet i, at forskningsbibliotekernes indkøb, benyttelsesmønstre og i stigende grad publiceringsformer gradvis skifter fra trykte materialer til elektronisk formidling af materialerne. Især udenlandske tidsskrifter vil fremover primært være elektronisk tilgængelige.

Adgangen til elektroniske informationsressourcer er underlagt andre ophavsretslige regler end trykte medier og etableres oftest gennem licensaftaler, der giver studerende og forskere på de institutioner, der er omfattet af aftalen, adgang.

Det vil ikke være økonomisk hensigtsmæssigt at indgå licensaftaler på en sådan måde, at de dækker alle potentielle brugere. Aftaler vil ofte blive indgået sådan, at væsentlige brugergrupper tilgodes – typisk en afgrænset kreds af forskere og studerende ved et universitet eller højere læreanstalt. Derfor vil der kunne være interesserede borgere, der ikke er omfattet af aftalerne.

For at fremme den bredest mulige adgang til disse informationsressourcer - både for mindre uddannelsesinstitutioner og den bredere offentlighed - vil det bibliotek, som indgår en licensaftale, kunne søge at sikre, at andre brugere kan få adgang til informationsressourcerne eventuelt mod særlig betaling.

Kulturministeriet kan tilslutte sig UBIS-udvalgets anbefaling.

Muligheden for at pålægge brugeren at betale det forbrugsbestemte licensgebyr skal medvirke til at sikre, at bibliotekerne fortsat kan styre udgiftsniveauet på grundlag af bevillingen til biblioteket.

Betalingsordningen vil således give mulighed for, at et bibliotek kan indgå aftaler om materialelevering til en afgrænset brugerkreds uden at andre brugere dermed udelukkes fra adgangen til materialerne, og uden at den udvidede adgang betyder merudgifter for det pågældende bibliotek.

Betalingsordningen vedrører levering af materialer i såvel fast som elektronisk form. Den afgrænsede brugerkreds kan for eksempel være borgere, der har bopæl i en kommune, eller en afgrænset kreds af forskere og studerende.

Til § 30

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen giver kulturministeren adgang til efter forhandling med de kommunale parter at bestemme, at bibliotekerne skal opkræve gebyr for bestilling af materiale via Internetadgang til bibliotekernes fælles bibliotekskatalog, DanBibbasen.

Forslaget vil give mulighed for at adfærdsregulere brugernes benyttelse af den elektroniske bestillingsfunktion, idet brugerne får adgang til at søge og bestille materialer i stort set samtlige danske biblioteker i et og samme system.

Under hensyn til, at bestillingsgebyret som hovedregel bør være ens for alle, vil det – såfremt det indføres – være obligatorisk for bibliotekerne at opkræve

gebyret. Gebyret påregnes fastsat til 5 kr. pr. materialeenhed, der bestilles.

Tilbuddet om internetadgang til DanBibbasen forventes etableret i løbet af år 2000. Gebyret påtænkes indført så snart, at der er åbnet for adgangen til at bestille materiale. I første omgang vil gebyret blive indført for borgernes bestilling af materiale fra hjemme-computeren til levering på et folkebibliotek, idet det først og fremmest er den almene benyttelse, bestillingsgebyret er rettet imod. Afhængigt af hvordan brugernes benyttelse udvikler sig, vil gebyret kunne indføres for bestillinger via de statslige og statsstøttede biblioteker.

Det skal understreges, at bestillingsgebyret ikke vedrører borgernes benyttelse af DanBibbasen ved personligt fremmøde på et bibliotek samt benyttelsen af bibliotekernes øvrige bestillingsfunktioner – for eksempel bestilling via et særskilt Internetbaseret system.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at opkrævningen af det i stk. 1 omtalte bestillingsgebyr i givet fald foretages af det bibliotek, som ekspederer bestillingen til brugeren.

Til stk. 3.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at kulturministeren efter forhandling med de kommunale parter og vedkommende ministre fastsætter nærmere regler om opkrævning af gebyret, der er nævnt i stk. 1. Reglerne kan blandt andet vedrøre gebyrets størrelse, opkrævningsformen samt undtagelser fra betalingsforpligtelsen.

Til § 31

Bestemmelsen er ny.

En række biblioteker har truffet bestemmelse om at udelukke lånere fra hjemlån på grund af økonomiske restancer, som for eksempel er opstået ved lånernes for sene aflevering af lånt materiale. Der findes ikke i den gældende lov bestemmelser herom, og det er uklart, om bibliotekerne har hjemmel til at udelukke lånere fra hjemlån.

Det foreslås derfor, at bibliotekerne får udtrykkelig hjemmel til at udelukke lånere fra at låne på biblioteket, såfremt forpligtelsen til at aflevere lånte materialer i ubeskadiget stand er misligholdt i et væsentligt omfang. Bestemmelsen kan således anvendes i de tilfælde, hvor en låner ikke afleverer materiale, som vedkommende har hjemlånt, eller hvor en låner har

forvoldt skade på materiale som afleveres og ikke agter at erstatte dette.

Bibliotekernes mulighed for at udelukke lånere kan ikke bringes i anvendelse i tilknytning til restancer, der er opstået som følge af manglende betaling af forskellige gebyrer og vederlag, idet bibliotekerne har mulighed for at inddrive restancerne ved anvendelse af andre retsmidler.

Til § 32

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i lovens § 18, stk. 2.

Bestemmelsen er knyttet til folkebibliotekernes og de statslige og statsstøttede bibliotekers mulighed for opkræve gebyr for overskridelse af lånetiden.

Forslaget indebærer, at gebyrer, der pålægges for overskridelse af lånetiden, bliver tillagt udpantningsret, hvis beløbet andrager mere end 200 kr.

Bestemmelsen er indføjet i biblioteksloven i medfør af § 3 i lov nr. 279 af 29. april 1992 om ændring af forskellige love (forbedring af den kommunale restanceinddrivelse).

Bestemmelsen er blandt andet nødvendiggjort, fordi krav om betaling på grund af overskridelse af folkebibliotekernes lånetid ikke antages at være omfattet af den generelle udpantningshjemmel i udpantningslovens § 1, stk. 1, nr. 3 i lovebekendtgørelse nr. 774 af 18. november 1986.

Udpantningsretten i medfør af denne bestemmelse omfatter ikke andre fordringer, som bibliotekerne kan have i forhold til brugerne - for eksempel erstatningskrav i forbindelse med beskadigede eller bortkomne bøger. For andre fordringer end manglende betaling af gebyret for overskridelse af lånetiden må bibliotekerne anvende almindelige retsmidler for at inddrive sit tilgodehavende.

Det er i bestemmelsen præciseret, at den kun kan finde anvendelse, såfremt det samlede skyldige beløb udgør 200 kr. eller derover. Denne indskrænkning skal dels afskære rene bagatelsager, dels sikre, at størrelsen af de omkostninger, der pålægges skyldner i forbindelse med inddrivelsen, ikke kommer til at stå i misforhold til det skyldige beløb. Renter, gebyrer og omkostninger mv. i forbindelse med inddrivelsen af kravet skal således ikke medregnes ved afgørelsen af,

om fordringen er omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Til § 33

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår, at bibliotekerne skal fastsætte et reglement for brugernes benyttelse af biblioteket.

Reglementet skal omfatte bestemmelser om låneridentifikation, lånetiden, opkrævning af depositum, misligholdelse af forpligtelsen til aflevere lånt materiale i ubeskadiget stand, opkrævning af gebyrer og vederlag samt udpantning.

Biblioteksstyrelsen vil udarbejde vejledende retningslinier for bibliotekernes fastsættelse af et reglement.

Kapitel 4

Afsluttende bestemmelser

Til §§ 34-35

Loven træder i kraft den 1. januar 2000.

Retten til at låne musikbærende materialer og multimedier på andre folkebiblioteker end bopælskommunens bibliotek, jf. § 5, stk. 1, har dog først virkning fra den 1. januar 2003.

Baggrunden herfor er, at den udvidede materialeforpligtelse for folkebibliotekerne, jf. § 1, indføres gradvist frem til år 2003 (jf. bemærkningerne om lovforslagets økonomiske konsekvenser).

Den gældende lov om folkebiblioteker (nr. 1100 af 22. december 1993) ophæves ved denne lovs ikrafttræden.

Indtil kulturministeren efter denne lov har udpeget de biblioteker, der skal virke som centralbiblioteker, opretholdes de hidtidige centralbiblioteker. Endvidere opretholdes tilskudsordningen til Københavns og Frederiksberg Kommuner til den af biblioteksvirksomheden, der svarer til centralbiblioteksvirksomheden.

Til § 36

Loven gælder ikke for Grønland og Færøerne.

Til lovforslag nr. L 78. Skriftlig fremsættelse (3. november 1999)

Kulturministeren (Marianne Jelved, fg.):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om biblioteksvirksomhed.
(Lovforslag nr. L 78).

Forslag til lov om biblioteksvirksomhed er et væsentligt element i regeringens indsats i tilknytning til udviklingen af informations- og videnssamfundet. Kravene til folkebibliotekerne og de statslige biblioteker er vokset inden for de senere år både med hensyn til at sikre befolkningens adgang til den viden og kultur, der findes i samfundet og kan formidles gennem bibliotekerne, og med hensyn til at vejlede og rådgive brugere i forhold til den stadig voksende informationsstrøm.

Med lovforslaget sigtes der primært mod at give folkebibliotekerne bedre rammer for at løse deres informations- og kulturpolitiske opgaver. Lovforslaget har endvidere til formål at præcisere hovedprincipperne i det samarbejdende biblioteksvæsen, hvor forskningsbiblioteker og specialbiblioteker understøtter folkebibliotekernes opgavevaretagelse.

Lovforslaget har følgende hovedpunkter:

1. Det vigtigste element i lovforslaget er en udvidelse af de medietyper, som folkebibliotekerne skal stille til rådighed. Folkebibliotekernes materialeforpligtelse udvides til - udover bøger og andet trykt materiale - også at omfatte Internet, elektroniske informationsbaser samt musikbærende materialer (for eksempel musikcd) og digitale multimedier (for eksempel cd-rom).

Efter regeringens opfattelse er det vigtigt, at folkebibliotekerne kan følge med samfundsudviklingen og tilbyde befolkningen de medietyper, som anvendes samfundet. Med den stigende informationsmængde, der i øget omfang stilles til rådighed via Internet og cd-rom, vil behovet for sortering og målrettet formidling af informa-

tion blive større. Samtidig har folkebibliotekerne fortsat en vigtig kulturformidlende rolle i forhold til litteraturen og de øvrige medier, der er relevante i en kultur- og uddannelsesmæssig sammenhæng.

Videogrammer vil ikke blive omfattet af materialeforpligtelsen primært under hensyn til lovforslagets samlede økonomiske ramme.

2. Folkebibliotekernes kerneydelser - udlån af materialer og benyttelse af for eksempel Internet på biblioteket - skal fortsat være gratis for brugerne.

Princippet om vederlagsfrihed er baseret på den opfattelse, at brugerbetaling vil kunne skabe en barriere for brugen af bibliotekernes tilbud.

Lovforslaget indeholder dog en mulighed for folkebibliotekerne og de statslige biblioteker til at opkræve brugerbetaling for en kerneydelse i særlige tilfælde. Et bibliotek kan således opkræve betaling fra brugerne, såfremt biblioteket betaler et gebyr for benyttelsen af for eksempel en elektronisk ydelse. Betalingsordningen skal medvirke til at sikre, at bibliotekerne kan styre udgifterne inden for de afsatte midler til driften.

3. Med henblik på at øge folkebibliotekernes indtægtsgrundlag vil bibliotekernes mulighed for at tilbyde særlige serviceydelser blive udvidet, og som noget nyt får bibliotekerne mulighed for at sælge kursus- og konsulentvirksomhed på markedsvilkår.

4. Det er et hovedsynspunkt i lovforslaget, at der bør etableres økonomiske styringsmekanismer i det mellemkommunale bibliotekssamarbejde.

Lovforslaget indeholder således en mulighed for, at en kommune kan opkræve betaling, såfremt en bruger fra en anden kommune låner fra folkebiblioteket, og såfremt et andet bibliotek rekvirerer materiale fra biblioteket som led i lånesamarbejdet. Betalingen kan ikke pålægges brugeren. Formålet med ordningen er først og

fremmest at understrege den enkelte kommunes ansvar for biblioteksbetjeningen af egne borgere. Det er endvidere hensigten at tilskynde kommunerne til at indgå samarbejdsaftaler om biblioteksbetjeningen.

5. Staten finansierer en række overbygningsfunktioner med henblik på at sikre, at befolkningen via folkebibliotekerne har adgang til en bredere mængde af videns- og informationsressourcer, end folkebibliotekerne har mulighed for at stille til rådighed.

Lovforslaget vil skabe grundlag for en mere fleksibel udformning af centralbiblioteksstrukturen, idet det ikke længere vil være fastsat, at centralbibliotekernes virkeområde følger amtsgrænserne.

Med hensyn til indholdet i de ydelser, som centralbibliotekerne leverer til folkebibliotekerne, vil lovforslaget ligeledes give mulighed for større fleksibilitet. Det indgår i lovforslaget, at centralbibliotekernes ydelser fastlægges i aftaler mellem Kulturministeriet og de kommuner, der skal varetage centralbibliotekfunktionen. Aftalen vil blandt andet omfatte en beskrivelse af de ydelser, som centralbiblioteket skal stille vederlagsfrit til rådighed for folkebibliotekerne, samt de øvrige opgaver centralbiblioteket varetager med henblik på samordning og udvikling på området.

Endvidere vil der efter lovforslaget vil der blive skabt større klarhed om de statslige og statsstøttede bibliotekers forpligtelser. Det vil således blive præciseret, at et statsligt eller statsstøttet bibliotek skal stå til rådighed for enhver ved personlig henvendelse og i forhold til bibliotekernes almindelige lånesamarbejde, såfremt det indgår i forudsætningen for bevillingen eller tilskuddet til det pågældende bibliotek.

Kulturministeren vil efter forhandling med vedkommende ministre fastsætte nærmere regler om de statslige og statsstøttede bibliotekers forpligtelser.

6. Som noget nyt vil bibliotekernes fælles bibliotekskatalog - DanBib - blive stillet til rådig-

hed for befolkningen via Internet. Internetadgangen vil betyde, at borgerne via deres hjemmecomputer kan få adgang til at søge, lokalisere og på sigt bestille materialer til hjemlån hos langt de fleste biblioteker i Danmark.

Efter lovforslaget bemyndiges kulturministeren til - efter forhandling med de kommunale parter og vedkommende ministre - at fastsætte regler om opkrævning af gebyr for bestilling af materialer fra hjemmecomputeren via DanBib-systemet. Gebyret vil ikke blive opkrævet, såfremt bestillingen foretages ved personligt fremmøde på biblioteket. Hensigten er at etablere en adfærdsregulerende mekanisme for borgernes benyttelse af bestillingsfaciliteterne, idet brugerne får adgang til stort set alle bibliotekers materialesamlinger i ét og samme system.

7. Lovforslaget bygger på enighed om lovforslagets økonomiske konsekvenser mellem Kommunernes Landsforening, Københavns og Frederiksberg Kommuner på den ene side og Kulturministeriet på den anden side. Med henblik på at tilvejebringe midler til folkebibliotekernes udvidede materialeforpligtelse og lovforslagets øvrige tiltag er der på forslag til Finanslov for år 2000 afsat følgende midler: 40 mio. kr. i år 2000, 60 mio. kr. i 2001, 70 mio. kr. i 2002 og 100 mio. kr. fra år 2003 og fremefter.

Midlerne skal anvendes til forøgelse af det kommunale bloktilskud som følge af de nye opgaver, som folkebibliotekerne får i medfør af lovforslaget; øget bevilling til centralbibliotekerne, der får nye forpligtelser som følge af lovforslaget; øget bevilling til folkebibliotekernes udviklingspulje med henblik på iværksættelse af et udviklingsprogram, som led i lovens iværksættelse samt en ny bevilling til etablering af Internetadgang til den nationale fælles bibliotekskatalog - DanBibbasen.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til Folketingets velvillige behandling.